

V Bruseli 6. 12. 2022
COM(2022) 716 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Prosperujúci občiansky priestor na presadzovanie základných práv v EÚ

Výročná správa o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2022

Prosperujúci občiansky priestor na presadzovanie základných práv v EÚ

Výročná správa o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2022

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Kľúčová úloha organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv	7
3.	Ochrana organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv.....	14
4.	Podpora organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv	22
5.	Posilnenie postavenia organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv	30
6.	Záver	39

1. Úvod

V Charte základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) sa spája široké spektrum základných práv a opätovne sa ňou potvrdzuje, že EÚ je založená na hodnotách, akými sú základné práva, demokracia a právny štát. Jej záväzný charakter umožnil, aby sa z právneho poriadku EÚ stal maják ochrany základných práv.

Kedy sa charta uplatňuje?

Od roku 2009 má charta rovnaké právne postavenie ako zmluvy, ktoré sú primárnym právom EÚ, o ktoré sa opierajú právne predpisy EÚ¹. Všetky činnosti európskych inštitúcií musia byť v súlade s chartou a členské štáty musia dodržiavať súlad s ňou pri vykonávaní práva EÚ².

Členské štáty vykonávajú právo EÚ aj vtedy, keď:

- vykonávajú právne predpisy EÚ prijímaním vnútroštátnych vykonávacích opatrení,
- prijímajú právne predpisy vo veci, v ktorej sa právom EÚ ukladajú konkrétne povinnosti³ alebo sa ním umožňuje odchýlka,
- vykonávajú ustanovenia EÚ pri vynakladaní finančných prostriedkov z programov financovania EÚ; členské štáty musia zabezpečiť, aby sa finančné prostriedky EÚ vynakladali v súlade s pravidlami stanovenými v právnych predpisoch, na ktorých je financovanie založené.

S cieľom zlepšiť uplatňovanie charty a zvýšiť povedomie verejnosti o nej Európska komisia v roku 2020 predložila **stratégiu posilnenia uplatňovania Charty základných práv** (ďalej len „stratégia týkajúca sa charty“)⁴. Ako sa uvádza v stratégii týkajúcej sa charty, Komisia teraz uplatňuje tematický prístup k svojim výročným správam o charte s cieľom poukázať na niektoré z najnaliehavejších otázok týkajúcich sa základných práv a uplatňovania charty vo vybraných oblastiach.

Pokrok pri vykonávaní stratégie týkajúcej sa charty

- Komisia prijala výročnú správu za rok 2021 o uplatňovaní charty venovanú *ochrane základných práv v digitálnom veku*⁵.
- Z členských štátov doteraz 22 určilo *kontaktné miesto pre chartu*, ktorým sa posilní

¹ Článok 6 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ).

² Článok 51 ods. 1 charty.

³ Keď členské štáty prijímajú právne predpisy v oblasti, kde EÚ nemá žiadne právomoci a kde neexistuje žiadne právo EÚ, nevykonávajú právo EÚ a charta sa na ne nevzťahuje. Mnohé základné práva zakotvené v charte sú však stanovené aj vo vnútroštátnych ústavách a v judikatúre, ako aj v Európskom dohovore o ľudských právach, ktorého signatármi sú všetky členské štáty.

⁴ COM(2020) 711 final. Stratégia týkajúca sa charty sa zameriava na opatrenia v rámci štyroch oblastí: 1. zabezpečenie účinného uplatňovania charty v členských štátoch; 2. posilnenie organizácií občianskej spoločnosti, obhajcov práv a odborníkov pracujúcich v oblasti justície; 3. podpora používania charty na usmerňovanie inštitúcií EÚ a 4. posilnenie informovanosti ľudí o ich právach podľa charty.

⁵ Pokiaľ ide o prvú tematickú správu, pozri dokument [Ochrana základných práv v digitálnom veku](#) – výročná správa o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2021; COM(2021) 819 final.

spolupráca a podporí sa účinné uplatňovanie charty; v júni 2022 sa prvýkrát uskutočnilo stretnutie kontaktných miest.

- *Posudzovalo sa viac ako 400 finančných programov členských štátov*, aby sa zaručilo zavedenie účinných opatrení na zabezpečenie dodržiavania charty pri implementácii príslušných finančných prostriedkov EÚ („horizontálna základná podmienka“ týkajúca sa účinného uplatňovania a vykonávania charty).
- Prostredníctvom programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty⁶ sa počas prvých dvoch rokov *podporilo takmer 600 projektov* sumou približne 260 miliónov EUR, ktoré boli zamerané na presadzovanie hodnôt EÚ a boj proti nenávisti, diskriminácii a neznášanlivosti v EÚ, a z programu Spravodlivosť⁷ sa financujú aj projekty zamerané na odbornú prípravu odborníkov pracujúcich v oblasti justície týkajúcu sa základných práv⁸.
- Ako Komisia zdôraznila vo svojom oznámení Presadzovanie práva EÚ pre Európu, ktorá prináša výsledky⁹, Komisia zintenzívnila svoju prácu na podpore a presadzovaní práv ľudí, základných slobôd a právneho štátu prostredníctvom *konaní o nesplnení povinnosti*.
- Komisia posilnila svoj *prístup založený na spolupráci* s členskými štátmi v konkrétnych oblastiach, na ktoré sa vzťahuje charta, ako je boj proti rasizmu a diskriminácii, nenávisťným prejavom a trestným činom z nenávisti.
- *Odborná príprava a materiály v súvislosti s chartou* sú k dispozícii na novej Európskej platforme odbornej prípravy na Európskom portáli elektronickej justície¹⁰ a Komisia takisto rozvíja odbornú prípravu s cieľom pomôcť zamestnancom inštitúcií EÚ účinne uplatňovať chartu pri ich každodennej práci.
- Z členských štátov doteraz 15 sprístupnilo svoje *osvedčené postupy týkajúce sa používania charty a informovanosti o nej* na Európskom portáli elektronickej justície¹¹ a takisto aktualizuje informácie o interaktívnom nástroji pre oblasť základných práv¹².
- Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) ďalej aktualizovala svoju databázu Charterpedia¹³ a vyvinula nové online kurzy zamerané na oblasť uplatňovania charty.

⁶ https://ec.europa.eu/info/departments/justice-and-consumers/justice-and-consumers-funding-tenders/funding-programmes/citizens-equality-rights-and-values-programme_sk.

⁷ https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/justice-programme_sk.

⁸ V rámci [výzvy na podávanie návrhov na granty na akcie s cieľom podporiť nadnárodné projekty odbornej justičnej prípravy v oblasti občianskeho práva, trestného práva alebo základných práv](#) Komisia sprístupnila 5 miliónov EUR na podporu projektov odbornej prípravy v oblasti občianskeho práva, trestného práva a základných práv, ako sú zakotvené v charte, a to aj v oblasti ochrany údajov.

⁹ COM(2022) 518 final.

¹⁰ https://e-justice.europa.eu/european-training-platform/home_en.

¹¹ https://e-justice.europa.eu/37134/SK/member_states_best_practices_on_the_charter.

¹² https://e-justice.europa.eu/459/SK/fundamental_rights_interactive_tool.

- S cieľom posilniť informovanosť ľudí o ich právach podľa charty Komisia v roku 2021 spustila kampaň #RightHereRightNow¹⁴. Informácie o charte sa poskytujú aj prostredníctvom sekcie „Vaše práva v EÚ“ na Európskom portáli elektronickej justície¹⁵ a na portáli Europa¹⁶.

V stratégii týkajúcej sa charty sa Komisia zaviazala podporovať priaznivé prostredie pre aktérov občianskej spoločnosti a podniknúť kroky proti opatreniam, ktoré porušujú právo EÚ vrátane charty, ak postihujú organizácie občianskej spoločnosti. V stratégii týkajúcej sa charty sa takisto zdôraznil význam zriadenia a udržiavania silných a nezávislých národných inštitúcií pre ľudské práva (NHRI).

Preto sa správa za rok 2022 zameriava na *občiansky priestor a jeho úlohu pri ochrane a presadzovaní základných práv podľa charty*.

Organizácie občianskej spoločnosti¹⁷ a obhajcovia práv¹⁸ majú v našich ústavných demokratických spoločnostiach zásadný význam pre ožiovovanie a ochranu hodnôt a práv zakotvených v článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) a v charte¹⁹. Poskytujú svoje odborné znalosti pri tvorbe politiky a legislatívnej práci vnútroštátnych orgánov a inštitúcií EÚ a pomáhajú zabezpečiť, aby tieto orgány zodpovedali za dodržiavanie základných práv a zásad právneho štátu. Ako vyplýva z tejto správy, členské štáty a EÚ prijali v rôznej miere opatrenia na

¹³ Týka sa to širokého spektra informácií o charte vrátane judikatúry vnútroštátnych súdov, ktorou sa odkazuje na chartu. Agentúra sprístupnila tento nástroj aj v prepracovanej aplikácii pre chartu. Nástroje agentúry sú k dispozícii tu: <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/fra-charter-resources>

¹⁴ #RightHereRightNow (europa.eu). Kampaň prebiehala od decembra 2021 do decembra 2022 v sociálnych médiách a prostredníctvom podujatí pre médiá. Medzi kľúčových partnerov patrili organizácie občianskej spoločnosti, národné inštitúcie pre ľudské práva (ďalej aj „NHRI“) a subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, agentúra FRA a iné orgány a agentúry EÚ.

¹⁵ https://e-justice.europa.eu/512/SK/your_rights

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_sk.

¹⁷ Na účely tejto správy sú organizácie občianskej spoločnosti vymedzené ako mimovládne organizácie a inštitúcie občianskej spoločnosti pôsobiace v oblasti základných práv, ktoré sú dobrovoľnými samosprávnymi orgánmi alebo organizáciami zriadenými na sledovanie v podstate neziskových cieľov svojich zakladateľov alebo členov. Pozri článok 10 nariadenia Rady (ES) č. 168/2007, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre základné práva, a *Recommendation CM/Rec(2007)14 of the Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe* [Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2007)14 členským štátom o právnom postavení mimovládnych organizácií v Európe]. Pozri aj *Deklaráciu OSN o ochrancoch ľudských práv*, podľa ktorej pojem „ochrancovia ľudských práv“ nie je obmedzený na organizácie občianskej spoločnosti v oblasti ľudských práv, ale môže zahŕňať aj jednotlivcov a iné skupiny. Podľa práva EÚ sa „obhajcovia ľudských práv“ vymedzujú ako „jednotlivci, skupiny a orgány spoločnosti, ktoré podporujú a chránia všeobecne uznávané ľudské práva a základné slobody“, ako sa uvádza v dokumente *European Union guidelines on human rights defenders* (Usmernenia Európskej únie o obhajcoch ľudských práv) (2008), s. 2.

¹⁸ Na účely tejto správy sa rozumie, že pojem „obhajcovia práv“ sa nevzťahuje len na organizácie občianskej spoločnosti, ale aj na NHRI, subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a inštitúcie ombudsmana. Nezahŕňajú iné nezávislé orgány, ako sú orgány pre ochranu údajov, ani politické strany alebo odborové zväzy.

¹⁹ Ako sa uznáva aj v *záveroch Rady o posilnení uplatňovania Charty základných práv v Európskej únii* z 5. marca 2021, s. 3, 11.

ochranu, podporu a posilnenie postavenia aktérov občianskej spoločnosti, pričom im poskytli celý rad príležitostí na spoluprácu. V posledných rokoch však organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv takisto čoraz viac čelili výzvam spojeným so zužovaním občianskeho priestoru. Rôznymi právnymi, administratívnymi a politickými opatreniami sa postupne obmedzili ich základné slobody, čo ovplyvnilo ich schopnosť vykonávať činnosti podporujúce základné práva z pozície strategických partnerov EÚ a členských štátov²⁰.

Napriek týmto výzvam OOS a obhajcovia práv preukazujú značnú odolnosť pri pokračovaní vo svojej práci. V niektorých členských štátoch zohrali zásadnú úlohu počas pandémie COVID-19²¹ a v súvislosti s ruskou útočnou vojnou proti Ukrajine²² a boli v prvej línii pri zabezpečovaní toho, aby sa chápali, komunikovali, uspokojili potreby jednotlivcov a aby sa obhajovali ich práva²³.

Význam organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv v čase krízy

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv počas pandémie COVID-19 presadzovali transparentné a primerané opatrenia na riešenie mimoriadnej situácie v oblasti zdravia a v niektorých členských štátoch poskytovali nevyhnutnú pomoc postihnutým osobám²⁴.

Organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu v boji proti dezinformáciám v mimoriadnych situáciách v spolupráci s EÚ, európskymi organizáciami zameranými na overovanie faktov a s verejnými inštitúciami v členských štátoch²⁵.

²⁰ Pozri Európske partnerstvo pre demokraciu, [Repression and Resilience: Diagnosing closing space mid-pandemic](#) (Represia a odolnosť: diagnostika uzatvárania priestoru v polovici trvania pandémie) (2021), s. 9. Pozri aj FRA, [Europe's civil society: still under pressure – 2022 update](#) (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom – aktualizácia z roku 2022) (2022) a usmernenie OSN, [Protection and Promotion of Civic Space](#) (Ochrana a podpora občianskeho priestoru) (2020). Zatiaľ čo niektoré opatrenia sa priamo zameriavajú na organizácie občianskej spoločnosti s cieľom ohroziť ich činnosti, nemusí to tak byť vždy a môže ísť o neželaný negatívny dôsledok opatrení s legitímnym účelom, najmä ak vykonávanie nie je primerané.

²¹ Pozri Európsky hospodársky a sociálny výbor, [The response of civil society organisations to face the Covid-19 pandemic and the consequent restrictive measures adopted in Europe](#) (Reakcia organizácií občianskej spoločnosti na pandémiu COVID-19 a následné reštriktívne opatrenia prijaté v Európe) (2021).

²² <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/civil-society-organisations-helm-volunteer-assistance-ukrainian-civilians>.

²³ FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 12.

²⁴ Pozri Európske občianske fórum, [Towards vibrant European civic and democratic space](#) (Smerom k živému európskemu občianskemu a demokratickému priestoru) (2022), s. 11. Takmer polovicu nových opatrení prijatých v členských štátoch na podporu a ochranu obetí domáceho násillia a ich detí počas obmedzenia pohybu vykonali organizácie občianskej spoločnosti, pozri Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, [The Covid-19 pandemic and intimate partner violence against women in the EU](#) (Pandémia COVID-19 a domáce násillie páchané na ženách v EÚ) (2021), s. 18. V Poľsku vykonalo 15,8 % organizácií občianskej spoločnosti dodatočné činnosti s cieľom lepšie pomôcť svojim príjemcom počas pandémie a v Portugalsku šírili organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv informácie o očkovaní v ťažko dostupných komunitách. To viedlo k zaočkovaniu 600 000 cudzincov bez ohľadu na ich migračný status. Pozri FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 4.

²⁵ Pozri spoločné oznámenie s názvom [Boj proti dezinformáciám o ochorení COVID-19 – Aké sú fakty](#), JOIN(2020) 8 final.

Od vypuknutia ruskej útočnej vojny proti Ukrajine mobilizovali organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv prijímanie vnútorne vysídlených osôb na Ukrajine a tých, ktorí utiekli do členských štátov, a podporu pre nich²⁶. Zriadili špecializovanú službu na *zlúčenie nezvestných detí, ktoré utekajú pred konfliktom, s ich rodinami a poručníkmi*²⁷. Takisto pracujú na výmene najlepších postupov týkajúcich sa poručníctva alebo opatrovníctva maloletých osôb bez sprievodu a odlúčených detí, ktoré prichádzajú do EÚ z Ukrajiny.

S cieľom uľahčiť výmenu informácií a koordináciu iniciatív medzi aktérmi občianskej spoločnosti Komisia zriadila špecializovanú sieť zainteresovaných strán v oblasti zdravia „Podpora Ukrajiny, členských štátov susediacich s EÚ a Moldavska“ na platforme EÚ pre politiku v oblasti zdravia²⁸.

Organizácie občianskej spoločnosti takisto zohrali významnú úlohu pri *dokumentovaní zverstiev*, skúmaní náznakov medzinárodných trestných činov a nútených deportácií ukrajinských občanov do Ruska. Uskutočňujú aj *budovanie kapacít pre ukrajinské systémy presadzovania práva a súdnictva* s cieľom umožniť vyšetrovanie a stíhanie údajných vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti vzhľadom na veľký počet oznámených prípadov²⁹.

Organizácie občianskej spoločnosti boli nápomocné v súvislosti s oboma krízami pri oznamovaní mimoriadnych ťažkostí z terénu, s ktorými sa stretávajú osobitné skupiny, ako sú ženy, deti, osoby so zdravotným postihnutím, LGBTIQ osoby, Rómovia a staršie osoby, a tým prispeli k informovaným rozhodnutiam o tom, ako čo najlepšie riešiť ich osobitné potreby³⁰.

Táto správa prichádza v kritickom čase pre občiansky priestor EÚ. Súčasťou úsilia Komisie je uznať prínos organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv k presadzovaniu základných hodnôt EÚ a svoj záväzok podporovať ich prácu, a to v rámci jej vnútornej, ako aj vonkajšej

²⁶ Prehľad rôznych druhov podpory občianskej spoločnosti poskytnutej počas ruskej vojny proti Ukrajine je uvedený v dokumente FRA, [Europe's civil society: still under pressure – 2022 update](#) (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom – aktualizácia z roku 2022) (2022), s. 45 – 50.

²⁷ <https://missingchildreneurope.eu/ukraine/>.

²⁸ [Platforma EÚ pre politiku v oblasti zdravia](#) združuje viac ako 5 000 aktívnych účastníkov z viac ako 80 sietí, ako sú skupiny pacientov a organizácie zdravotníckych pracovníkov, orgány členských štátov a Komisia. Komisia podporila sieť pri určovaní a zabezpečovaní financovania iniciatív organizácií občianskej spoločnosti zameraných na podporu ukrajinských utečencov a pacientov v oblastiach, ako sú duševné zdravie a psychologické potreby. Cena EÚ v oblasti zdravia okrem toho prispela k zvýšeniu informovanosti o úlohe organizácií občianskej spoločnosti, miest a škôl pri posilňovaní participatívnej demokracie a aktívneho občianstva v oblasti verejného zdravia.

²⁹ Pozri [politické vyhlásenie ministerskej konferencie o zodpovednosti na Ukrajine](#), body 13, 14, Eurojust, [Guidelines for Civil Society Organisations on Documenting International Crimes and Human Rights Violations for Criminal Accountability Purposes](#) (Usmernenia pre organizácie občianskej spoločnosti o dokumentovaní medzinárodnej trestnej činnosti a porušovania ľudských práv na účely trestnej zodpovednosti) (2022). Niekoľko ukrajinských organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sa zameriavajú na dokumentáciu a oznamovanie vojnových zločinov (súčasť koalície s názvom [5 am Coalition](#)) dostáva granty z projektov EÚ/projektov financovaných EÚ.

³⁰ FRA, [Europe's civil society: still under pressure - 2022 update](#) (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom – aktualizácia z roku 2022) (2022).

činnosti³¹. V Únii, ktorá je založená na základných právach, právnom štáte a demokracii zohrávajú aktéri občianskej spoločnosti kľúčovú úlohu pri presadzovaní a ochrane základných práv podľa charty a pomáhajú zabezpečiť riadne uplatňovanie charty. Týmto sa dopĺňajú výročné správy o právnom štáte³², akčný plán pre európsku demokraciu³³, porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície³⁴ a práca Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) v oblasti občianskeho priestoru³⁵. V správe sa opätovne potvrdzuje, že organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv by mali byť schopní pracovať v prostredí, v ktorom sú ich vlastné základné práva dodržiavané, a uvádzajú sa v nej príklady, ako sa to dosahuje na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni alebo aké výzvy sú s tým spojené. Správa je reakciou na výzvy EÚ na podniknutie ďalších krokov vrátane tých, ktoré boli prijaté v rámci Konferencie o budúcnosti Európy³⁶.

Z akých informácií táto správa vychádza?

Správa vychádza z kvalitatívneho posúdenia výsledkov konzultácií uskutočnených Komisiou a analyzovaných Agentúrou pre základné práva, a z iných zdrojov vrátane:

- štyroch cielených konzultácií: i) s členskými štátmi³⁷; ii) so šiestimi zastrešujúcimi organizáciami európskych organizácií občianskej spoločnosti pracujúcich v oblasti základných práv; iii) s dvomi medzinárodnými organizáciami a iv) s Európskou sieťou národných inštitúcií pre ľudské práva (ENNHRI), s Európskou sieťou vnútroštátnych orgánov pre otázky rovnosti (Equinet),

³¹ Hoci charta nie je prísne uplatniteľná vo vonkajších vzťahoch EÚ podľa článku 51 ods. 1, jej ustanovenia sú záväzné pre inštitúcie a orgány EÚ vrátane útvarov zodpovedných za vonkajšie vzťahy EÚ, a to v rámci všetkých ich činností. Okrem toho majú tieto oddelenia bez ohľadu na rôzne právne a politické súvislosti v rámci vnútornej a vonkajšej činnosti dlhoročné skúsenosti s prácou, ochranou, monitorovaním a udržiavaním dialógu s OOS a obhajcami práv.

³² Správa o právnom štáte 2022 – situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii; COM(2022) 500 final.

³³ COM(2020) 790 final.

³⁴ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_sk.

³⁵ Pozri FRA, *Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU* (Výzvy, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti pracujúce v oblasti ľudských práv v EÚ) (2018), FRA, *Protecting civic space in the EU* (Ochrana občianskeho priestoru v EÚ) (2021) a FRA, *Europe's civil society: still under pressure - 2022 update* (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom – aktualizácia z roku 2022) (2022). Pozri aj <https://fra.europa.eu/fr/cooperation/civil-society/civil-society-space>.

³⁶ *Report on the final outcome of the Conference on the Future of Europe* (Správa o konečných výsledkoch Konferencie o budúcnosti Európy), pozri najmä: „zahrnúť občiansku spoločnosť... do procesu účasti občanov“ (návrh 36, s. 79, bod 5); „poskytovať posilnenú štrukturálnu podporu občianskej spoločnosti vo finančnej alebo v inej forme, a to najmä mládežníckej občianskej spoločnosti... To by sa mohlo dosiahnuť prostredníctvom... a špecializovanej stratégie pre občiansku spoločnosť“ (bod 8); „posilniť spoluprácu medzi zákonodarcami EÚ a organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom využiť prepojenie medzi subjektmi s rozhodovacou právomocou a občanmi, ktoré tvoria organizácie občianskej spoločnosti“ (bod 10); „reformovať spôsob fungovania Európskej únie lepším zapojením sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti“ (návrh 39.6, s. 83); „sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť by mali byť lepšie zapojení do rozhodovacieho procesu vzhľadom na význam európskeho demokratického života“ (návrh 40.5, s. 84).

³⁷ Z 27 členských štátov 22 odpovedalo na cielenú konzultáciu.

- online konzultácií so 150 organizáciami občianskej spoločnosti prostredníctvom siete občianskej spoločnosti Agentúry pre základné práva, a to Fóra pre základné práva³⁸,
- príspevkov prijatých pri príprave iných správ Komisie, ako je výročná správa o právnom štáte,
- správ iných inštitúcií a agentúr EÚ, najmä Agentúry pre základné práva, ktoré sa zameriavajú na občiansky priestor, a medzinárodných organizácií³⁹.

Príklady v tejto správe sú vybrané tak, aby sa nimi poukázalo na významný vývoj v posledných rokoch, pričom sa v nich uvádzajú výzvy, ako aj pozitívne aspekty identifikované zainteresovanými stranami v členských štátoch. Príklady a opisy vnútroštátnych opatrení a iniciatív sú neúplné a zahrnuté len na ilustračné účely. V súhrnných správach o konzultáciách a jednotlivých príspevkoch sa uvádzajú dodatočné opatrenia a iniciatívy⁴⁰. Témy v každej kapitole (zamerané na ochranu, podporu a posilnenie postavenia občianskej spoločnosti) boli vybrané ako kľúčové vzájomne závislé ukazovatele týkajúce sa priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť.

2. Kľúčová úloha organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv vykonávajú mnohé činnosti v členských štátoch a na úrovni EÚ. Organizácie občianskej spoločnosti sú rôznorodými skupinami, pričom na niektoré sa vzťahujú rozsiahle mandáty týkajúce sa základných práv a na iné sa vzťahuje poskytovanie špecializovaných odborných znalostí alebo podpory v súvislosti s určitými právami. Môžu vykonávať celoštátne činnosti alebo majú regionálnu, prípadne miestnu pôsobnosť. Môžu takisto vykonávať širokú škálu činností alebo sa môžu zameriavať len na určitú prácu, ako je presadzovanie alebo poskytovanie služieb prispôbené potrebám ich členov alebo príjemcov⁴¹. Rovnako dôležité je, že NHRI, subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a inštitúcie ombudsmana takisto prispievajú k činnostiam, ktorými sa v mnohých ohľadoch vykonáva právo a politika EÚ.

³⁸ <https://fra.europa.eu/sk/cooperation/civil-society>.

³⁹ Správa vychádza z nedávnych správ [Európskeho parlamentu](#), [Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru](#), agentúry FRA (pozri poznámku pod čiarou č. 35), [Organizácie Spojených národov](#) a [Rady Európy](#) o občianskom priestore a občianskej spoločnosti.

⁴⁰ Výsledky štyroch cielených konzultácií posúdila a zhrnula agentúra FRA. Pozri [súhrnné správy o konzultáciách](#) a jednotlivé odpovede na konzultácie od [členských štátov](#) a [zainteresovaných strán](#).

⁴¹ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielennej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 2. Národné inštitúcie pre ľudské práva takisto uprednostňujú svoju prácu v súlade s vnútroštátnou situáciou a najnaliehavejšími potrebami, zatiaľ čo subjekty pre rovnaké zaobchádzanie sa zameriavajú na vykonávanie právnych predpisov v oblasti rovnosti a nediskriminácie [*FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielennej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 6].

Zvyšovanie informovanosti

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv zvyšujú informovanosť, informujú, vzdelávajú a školia verejnosť, osobitné skupiny a orgány členských štátov v súvislosti so základnými právami a s ich presadzovaním, demokratickým rozhodovaním a právnym štátom. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv tak podporujú kultúru práv a demokratickú zodpovednosť v EÚ. Napríklad v **Chorvátsku** vykonáva ombudsman odborné vzdelávanie štátnych zamestnancov a sudcov v súvislosti s chartou. Patria sem povinnosti vyplývajúce z charty, ako aj jej potenciálne využitie v kampaniach, podporných činnostiach a pri podpore obetí porušovania ľudských práv⁴². V **Litve** nedávno zorganizovali organizácie občianskej spoločnosti interaktívne medzinárodné podujatie s cieľom zvýšiť informovanosť mladých ľudí o nenávisťných prejavoch a ich dôsledkoch pre spoločnosť a vzdelávať a nabádať ich, aby rozvíjali zručnosti na boj proti takýmto prejavom⁴³.

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv okrem toho poskytujú informácie o záležitostiach, ktoré môžu mať vplyv na verejnosť, a o spôsoboch, ako sa ľudia môžu zúčastňovať na demokratických rozhodovacích procesoch. Aktéri občianskej spoločnosti mobilizujú ľudí, aby verejne vyjadrili svoje názory prostredníctvom demonštrácií, petícií, referend a panelových diskusií občanov. Môžu zvyšovať informovanosť a spoločne presadzovať politiky a právne predpisy za hranicami jednotlivých členských štátov, odovzdávať cenné vedomosti získané na vnútroštátnej úrovni subjektom s rozhodovacou právomocou na úrovni EÚ alebo na medzinárodnej úrovni a naopak⁴⁴.

Monitorovanie

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv monitorujú, ako sa základné práva dodržiavajú v praxi, a majú dôležitú kontrolnú funkciu. Často sú prví, ktorí dostávajú informácie o účinkoch legislatívnych a politických opatrení, a preto majú vhodné postavenie na predkladanie návrhov, ako by sa existujúce opatrenia mohli ďalej rozvíjať. Z prvej ruky získavajú informácie o možných porušeniach práv. Napríklad v **Írsku** zohrávajú organizácie

⁴² *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 8. Vo **Švédsku** uskutočnila jedna organizácia občianskej spoločnosti projekt financovaný štátom, prostredníctvom ktorého sa informovali masážne salóny o riziku násilia páchaného na ženách v súvislosti s prostitúciou a obchodovaním s ľuďmi. V rámci projektu sa vytvorila značka pre masážne salóny, pričom sa vzdelávali zainteresované strany a vypracovali sa informačné materiály pre analýzy rizík a politické opatrenia v rámci veľkých spoločností [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 2].

⁴³ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 5 – 6.

⁴⁴ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 4. Napríklad Fridays for Future je globálne protestné hnutie za klímu, ktoré vzniklo vo **Švédsku**, pričom ho vedie a organizuje mládež. Poskytuje informácie o otázkach klímy a ponúka zdroje a podporu ľuďom, ktorí chcú ovplyvňovať tvorbu politiky prostredníctvom podobných demonštrácií a štrajkov, <https://fridaysforfuture.org>.

občianskej spoločnosti uznávanú oficiálnu úlohu pri dohľade nad vykonávaním vnútroštátnych stratégií pre rovnosť v oblasti migrácie, rodovej rovnosti, práv cestujúcich a Rómov, začleňovania LGBTIQ osôb a práv osôb so zdravotným postihnutím⁴⁵. V **Rumunsku** počas pandémie posúdil ombudsman vplyv vnútroštátnych opatrení na základné práva a vydal odporúčanie o dodržiavaní ľudských práv a mimoriadnych opatrení nariadených počas núdzového stavu a stavu pohotovosti⁴⁶. Vo viacerých členských štátoch organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv významne prispievajú k pravidelnému monitorovaniu medzinárodných orgánov pre ľudské práva v jednotlivých krajinách⁴⁷.

Podpora držiteľov práv

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv podporujú držiteľov práv a obeť porušovania základných práv pri vysvetľovaní, obhajovaní a presadzovaní ich práv⁴⁸. Konajú tak zhromažďovaním a poskytovaním informácií, vyšetrovaním údajných porušení a podávaním správ vnútroštátnym, regionálnym a medzinárodným monitorovacím orgánom. Môžu pomáhať obetiam porušení pri uplatňovaní súdnych alebo mimosúdnych prostriedkov nápravy, poskytovať právnu pomoc alebo sa zapájať do strategických súdnych konaní⁴⁹. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv môžu vykonávať podobné činnosti na medzinárodnej úrovni a pomáhať jednotlivým sťažovateľom pri informovaní orgánov monitorujúcich ľudské práva o príčinách obáv. Napríklad **belgický** subjekt pre rovnaké zaobchádzanie vedie súdne spory v mene zamestnancov, ktorí boli údajne diskriminovaní na základe pohlavia⁵⁰, a v **Slovinsku** môže ombudsman podať ústavné sťažnosti týkajúce sa porušení základných práv v jednotlivých

⁴⁵ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 6.

⁴⁶ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 8.

⁴⁷ Napríklad členstvo v Rade OSN pre ľudské práva zahŕňa dialóg s organizáciami občianskej spoločnosti, v rámci ktorého vlády aktívne spolupracujú s organizáciami občianskej spoločnosti v otázkach ľudských práv a umožňujú im zapojiť sa do práce Rady [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 6]. Rada Európy podporuje podávanie správ organizáciami občianskej spoločnosti a ich účasť, pozri napríklad príručku [Working with the Council of Europe: a practical guide for civil society](https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/role-of-ngos) (Spolupráca s Radou Európy: praktická príručka pre občiansku spoločnosť), ako aj: <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/role-of-ngos>, <https://www.coe.int/en/web/minorities/role-of-ngos>, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/ngo> a <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/civil-society>.

⁴⁸ Organizácie občianskej spoločnosti napríklad v posledných rokoch upriamili pozornosť na nešťastie nezvestných migrantov, pričom poukázali na potrebu ich identifikácie a obnovenia ich dôstojnosti. Rada Európy vyzvala na prijatie okamžitých opatrení v tejto oblasti a k nájdeniu riešenia výrazne prispieje pripravovaný rámec interoperability rozsiahlych informačných systémov Únie.

⁴⁹ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 6.

⁵⁰ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 10.

prípadoch⁵¹. V **Holandsku** začala koalícia organizácií občianskej spoločnosti a súkromných osôb súdne konania, pričom namietala porušenie článkov 7 a 8 charty, ktoré sa týkajú rešpektovania súkromného a rodinného života a ochrany osobných údajov, a spochybnila zákonnosť právneho nástroja na odhaľovanie podvodov⁵².

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv okrem toho podporujú držiteľov práv poskytovaním služieb jednotlivcom⁵³. Môžu dopĺňať služby poskytované vnútroštátnymi, regionálnymi alebo miestnymi orgánmi, prípadne môžu byť poverení poskytovaním služieb v mene štátu. Napríklad vo **Švédsku** ponúkajú neziskové útulky pre ženy ubytovanie a rehabilitáciu obetiam rodovo motivovaného násillia a obchodovania s ľuďmi, zatiaľ čo iné organizácie občianskej spoločnosti podporujú žiadateľov o udelenie azylu a jednotlivcov v súvislosti so žalobami týkajúcimi sa diskriminácie⁵⁴. V **Česku** spolupracovali organizácie občianskej spoločnosti na vytvorení dvoch špecializovaných podporných centier pre obeť nezákonnej sterilizácie⁵⁵.

Presadzovanie

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv takisto prispievajú k demokratickému rozhodovaniu tým, že presadzujú základné práva pri tvorbe právnych predpisov alebo politiky. Konzultačné činnosti sa môžu uskutočňovať prostredníctvom štruktúrovaných dohôd alebo z vlastnej iniciatívy organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv a môžu ľuďom poskytnúť možnosť priamo sa zúčastňovať na rozhodovaní v záležitostiach, ktoré sa ich týkajú. Niektoré organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv podporujú aj demokratickú účasť zraniteľných skupín. Napríklad v **Belgicku** sa zástupcovia občianskej spoločnosti zúčastňujú na *bruselskom Poradnom výbore pre osoby so zdravotným postihnutím* a na *bruselskej Rade pre rovnosť medzi mužmi a ženami* (obe zriadené vládou), ktoré môžu vydávať stanoviská

⁵¹ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 8.

⁵² *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 4; s odkazom na súd v Haagu, 5. februára 2020 (ECLI:NL:RBDHA:2020:865, bod 5.1). Právne kroky podnikla aj jedna organizácia občianskej spoločnosti, ktorá tvrdila, že štát musí prijať ďalšie opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov s cieľom chrániť právo na život a na súkromný a rodinný život (holandský najvyšší súd, 20. decembra 2019, ECLI:NL:HR:2019:2007).

⁵³ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 7 **Litovská** NHRI vykonala vyšetrovania týkajúce sa pomoci obetiam domáceho násillia a poskytovania psychologických služieb ľuďom v inštitúciách sociálnej starostlivosti; *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 9.

⁵⁴ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 3.

⁵⁵ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 7.

k legislatívnym návrhom⁵⁶. Vo **Francúzsku** sú organizácie občianskej spoločnosti zastúpené v *Commission Nationale consultative des Droits de l'Homme*, ktorá predkladá vláde výročné správy o rôznych záležitostiach vrátane boja proti rasizmu, xenofóbii a antisemitizmu, obchodovaniu s ľuďmi a proti diskriminácii LGBTIQ osôb⁵⁷. Rôzne členské štáty zapájajú organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv do vykonávania akčných plánov otvoreného vládnutia na podporu transparentnosti, zodpovednosti, účasti, verejnej bezúhonnosti a spolupráce v spoločnosti⁵⁸.

Podpora uplatňovania právnych predpisov EÚ

V práve EÚ sa často výslovne zverujú organizáciám občianskej spoločnosti úlohy, ktoré sú kľúčové pre účinné vykonávanie právnych predpisov v praxi. Napríklad **nariadením o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa**⁵⁹ sa spotrebiteľským organizáciám udeľuje právo oznamovať orgánom zneužívanie právnych predpisov EÚ na ochranu spotrebiteľa⁶⁰. V **smernici o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní**⁶¹ sa od členských štátov vyžaduje, aby stanovili, že organizácie občianskej spoločnosti sa môžu za určitých podmienok⁶² zapojiť do príslušných súdnych a správnych konaní buď v mene sťažovateľa, alebo na jeho podporu.

⁵⁶ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 5.

⁵⁷ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 5. V **Chorvátsku** prispievajú organizácie občianskej spoločnosti k Rade pre rozvoj občianskej spoločnosti a k Rade pre ľudské práva, ako aj k odborným pracovným skupinám povereným vypracovaním dokumentov vnútroštátnej politiky [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 5].

⁵⁸ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 5, akčné plány sa vyžadujú ako súčasť ich členstva v rámci Partnerstva pre otvorené vládnutie, ktorého členmi sú Bulharsko, Česko, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Španielsko, Švédsko, Taliansko; <https://www.opengovpartnership.org/policy-area/civic-space-and-enabling-environment/>.

⁵⁹ Nariadenie (EÚ) 2017/2394 z 12. decembra 2017 o spolupráci medzi národnými orgánmi zodpovednými za presadzovanie právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa a o zrušení nariadenia (ES) č. 2006/2004.

⁶⁰ Európska organizácia spotrebiteľov vydala niekoľko upozornení, ktoré viedli k prijatiu opatrení orgánmi EÚ na ochranu spotrebiteľa proti aplikáciám WhatsApp a TikTok (<https://www.beuc.eu/publications/consumer-groups-file-complaint-against-whatsapp-unfairly-pressuring-users-accept-its/html>, <https://www.beuc.eu/tiktok>). Jej prvé upozornenie na nekalé praktiky leteckých spoločností viedlo k záväzkom 16 veľkých leteckých spoločností, že budú poskytovať lepšie informácie a bezodkladne preplácať náklady cestujúcim v prípade zrušenia letov (<https://www.beuc.eu/publications/beuc-reports-major-airlines-breaching-passenger-rights-and-calls-industry-investigation/html>, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/air-travel_sk).

⁶¹ Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2.12.2000, s. 16 – 22).

⁶² Kvalifikácia toho, ktoré združenia, organizácie a iné právne subjekty majú oprávnené záujmy (t. j. v oblasti zabezpečenia dodržiavania ustanovení tejto smernice), je definovaná v súlade s kritériami stanovenými v príslušnom vnútroštátnom práve. Okrem toho sa tieto subjekty môžu zapojiť do súdnych a/alebo správnych konaní len so súhlasom sťažovateľa.

Zmeneným **nariadením o Aarhuskom dohovore**⁶³ sa posilňuje právo environmentálnych organizácií požadovať od inštitúcií a orgánov EÚ, aby preskúmali svoje rozhodnutia, s cieľom zabezpečiť súlad s environmentálnym právom EÚ⁶⁴. Pozmeňujúcim návrhom sa výrazne rozšíril počet a druhy rozhodnutí, ktoré možno napadnúť. Podobne sa v **návrhu smernice o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti** stanovuje právo organizácií podávať sťažnosti priamo spoločnosti, ak sa činnosťami alebo hodnotovými reťazcami tejto spoločnosti môžu porušiť ľudské práva alebo životné prostredie⁶⁵.

V **smernici o právach obetí**⁶⁶ sa stanovuje, že podporné služby sa majú zriadiť ako verejná služba alebo ich majú zriadiť organizácie občianskej spoločnosti⁶⁷. Podobne pri poskytovaní podporných služieb obetiam terorizmu podľa **smernice o boji proti terorizmu**⁶⁸ mnohé členské štáty kombinujú služby poskytované priamo štátom so službami poskytovanými organizáciami občianskej spoločnosti⁶⁹. V **návrhu smernice o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu**⁷⁰ sa takisto potvrdzuje, že organizácie občianskej spoločnosti môžu poskytovať špecializovanú podporu obetiam takéhoto násillia. Takisto sa v ňom navrhuje, aby sa členským štátom uložila povinnosť konzultovať s OOS, pokiaľ ide o podporné služby, tvorbu politiky, poskytovanie informácií a zvyšovanie informovanosti, výskumné a vzdelávacie programy, odbornú prípravu a monitorovanie.

⁶³ Nariadenie (EÚ) 2021/1767 zo 6. októbra 2021, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1367/2006 o uplatňovaní ustanovení Aarhuského dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia na inštitúcie a orgány Spoločenstva.

⁶⁴ Návrh smernice o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, ktorou sa nahrádza smernica 2008/99/ES, COM(2021) 851 final. Komisia prijala aj oznámenie na uľahčenie prístupu jednotlivcov a mimovládnych organizácií k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia, COM(2020) 643. V nedávnom rozsudku Súdneho dvora Európskej únie sa potvrdzuje, že v Aarhuskom dohovore v spojení s chartou sa ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť účinnú súdnu ochranu a umožniť združeniam na ochranu životného prostredia nechať preskúmať na vnútroštátnych súdoch dodržiavanie určitých noriem vyplývajúcich z práva EÚ v oblasti životného prostredia (8. novembra 2022, Deutsche Umwelthilfe eV v Bundesrepublik Deutschland, C-873/19, EU:C:2022:857).

⁶⁵ Návrh smernice o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937, COM(2022) 71, v ktorom sa stanovujú aj konzultácie so zainteresovanými stranami a s organizáciami občianskej spoločnosti.

⁶⁶ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, pričom v odôvodnení 62 sa členské štáty vyzývajú, aby úzko spolupracovali s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré pomáhajú obetiam trestných činov.

⁶⁷ Článok 8 ods. 4 smernice 2012/29/EÚ.

⁶⁸ Článok 24 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/541 z 15. marca 2017 o boji proti terorizmu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV a mení rozhodnutie Rady 2005/671/SVV.

⁶⁹ SWD/2021/324 final, s. 10, a to v súvislosti s **Belgickom, Gréckom, Francúzskom, Nemeckom**, a so **Španielskom**, ktoré skombinovali služby poskytované priamo štátom so službami poskytovanými organizáciami občianskej spoločnosti.

⁷⁰ Článok 27 ods. 3, články 40 a 41 návrhu smernice o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násilliu, COM(2022) 105 final.

V článku 4 ods. 3 **Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím**⁷¹, ktorého je EÚ zmluvnou stranou, sa vyžaduje, aby sa s osobami so zdravotným postihnutím konzultovalo o politikách, ktoré sa ich týkajú, prostredníctvom reprezentatívnych organizácií⁷². Pokiaľ ide o práva cestujúcich, v práve EÚ sa vyžaduje, aby sa s týmito organizáciami konzultovalo aj vtedy, keď prevádzkovatelia letísk, lodí a prístavných terminálov prijímajú normy týkajúce sa cestujúcich so zdravotným postihnutím⁷³ a keď prevádzkovatelia železničnej dopravy, lodí, autobusov a autokarov prijímajú pravidlá o nediskriminačnom prístupe k službám.⁷⁴

Vo **všeobecnom nariadení o ochrane údajov**⁷⁵ a v **smernici o presadzovaní práva**⁷⁶ sa stanovuje, že v prípade nezákonného spracúvania osobných údajov môže byť neziskovej organizácii, organizácii alebo združeniu udelené právo podať sťažnosť príslušnému dozornému orgánu a vnútroštátnemu súdu.

V **nariadení o akte o digitálnych službách**⁷⁷ sa uznáva význam občianskej spoločnosti, pokiaľ ide o účinné riešenie nezákonného obsahu online pri súčasnom zabezpečení dodržiavania základných práv a kontrolu spoľahlivých opatrení v oblasti transparentnosti, ktoré budú musieť digitálne služby prijať po nadobudnutí účinnosti nariadenia. V akte o digitálnych službách sa takisto uznáva potreba zohľadniť hĺbkové vedomosti, ktoré občianska spoločnosť prináša v súvislosti so spoločenskými rizikami, a veľmi veľké online platformy a vyhľadávače sa v ňom nabádajú, aby pri plnení svojich povinností v oblasti riadenia rizík konzultovali s občianskou spoločnosťou.

Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie zohrávajú kľúčovú úlohu pri vykonávaní právnych predpisov EÚ o rovnakom zaobchádzaní. S cieľom pomôcť im v tejto úlohe Komisia prijme

⁷¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_11_4.

⁷² Napríklad v článku 2.2.4 prílohy 1 k dokumentu C(2018) 6550 sa od členských štátov vyžaduje, aby konzultovali s vnútroštátnymi zainteresovanými stranami, najmä s organizáciami zastupujúcimi osoby so zdravotným postihnutím, a náležite zvažili stanovisko zainteresovaných strán týkajúce sa konkrétnych webových sídiel, ktoré sa majú monitorovať.

⁷³ Článok 9 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1107/2006 a článok 13 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 1177/2010.

⁷⁴ Článok 19 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1371/2007, článok 9 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 1177/2010, článok 11 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 181/2011 a príloha III k nariadeniu (EÚ) 2021/782. S týmito reprezentatívnymi organizáciami pre osoby so zdravotným postihnutím a osoby so zníženou pohyblivosťou budú od júna 2023 prevádzkovatelia železničnej dopravy povinní pravidelne konzultovať normy kvality pre pomoc osobám so zdravotným postihnutím.

⁷⁵ Článok 80 nariadenia (EÚ) 2016/679.

⁷⁶ Článok 55 smernice (EÚ) 2016/680.

⁷⁷ Návrh nariadenia Komisie o jednotnom trhu s digitálnymi službami (akt o digitálnych službách) a o zmene smernice 2000/31/ES, COM(2020) 825 final. Pri posudzovaní systémových rizík a zmierňujúcich opatrení sa v akte o digitálnych službách poskytovatelia veľmi veľkých online platforiem nabádajú k spolupráci: i) s partnermi občianskej spoločnosti s cieľom podporovať riadne uplatňovanie pravidiel, a to aj prostredníctvom vytvorenia kódexov správania; a ii) s organizáciami občianskej spoločnosti vykonávajúcimi vedecký výskum vzhľadom na ich úlohu pri prispievaní k odhaľovaniu, identifikácii a pochopeniu systémových rizík v EÚ.

návrhy právnych predpisov na rozšírenie mandátu, posilnenie právomocí, zdrojov a nezávislosti subjektov pre rovnaké zaobchádzanie na podporu rovnakého zaobchádzania⁷⁸.

Organizácie občianskej spoločnosti prispievajú okrem úloh pridelených OOS a obhajcom práv v právnych predpisoch EÚ aj k účinnosti politik EÚ. Podľa **kódexu správania EÚ týkajúceho sa nezákonných nenávistných prejavov na internete z roku 2016** sieť organizácií občianskej spoločnosti monitoruje plnenie záväzkov prijatých online platformami, čím prispieva k ochrane skupín ohrozených nenávistnými prejavmi v celej EÚ. Podobne **internetové fórum EÚ** združuje zástupcov vlád, orgánov presadzovania práva, technologického priemyslu a občianskej spoločnosti s cieľom obmedziť šírenie násilného extrémistického, teroristického obsahu a obsahu týkajúceho sa sexuálneho zneužívania detí⁷⁹. Od roku 2022 sa fórum zaoberá aj online rozmerom obchodovania s ľuďmi. Komisia koordinuje aj **sieť na zvyšovanie povedomia o radikalizácii**, pričom ide o európsku sieť odborníkov v prvej línii, ktorí každodenne pracujú s osobami, ktoré sú ohrozené radikalizáciou, a s osobami, ktoré už boli radikalizované⁸⁰.

V akčnom pláne EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025 sa členské štáty nabádajú, aby zapojili organizácie občianskej spoločnosti do navrhovania, vykonávania a hodnotenia národných akčných plánov proti rasizmu.

3. Ochrana organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv podporujú a chránia práva podľa charty v praxi a musia byť schopní pracovať v *podpornom prostredí*, v ktorom sa v prvom rade dodržiavajú ich vlastné základné práva⁸¹. Musia byť schopní vykonávať svoju činnosť bez

⁷⁸ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi a rovnosti príležitostí pre ženy a mužov vo veciach zamestnanosti a povolania a ktorou sa vypúšťa článok 20 smernice 2006/54/ES a článok 11 smernice 2010/41/EÚ, COM(2022) 688; návrh smernice Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, rovnakého zaobchádzania s osobami v oblasti zamestnanosti a povolania bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením a v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu, ktorou sa vypúšťa článok 13 smernice 2000/43/ES a článok 12 smernice 2004/113/ES, COM(2022) 689.

⁷⁹ https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-union-internet-forum-euif_en.

⁸⁰ https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/about-ran_en#who-are-we. Sieť zahŕňa zástupcov občianskej spoločnosti, sociálnych pracovníkov, pracovníkov s mládežou, učiteľov, zdravotníckych pracovníkov, zástupcov miestnych orgánov, príslušníkov polície a príslušníkov väzenskej stráže, ktorí sa zaoberajú predchádzaním násilnému extrémizmu a bojom proti nemu a rehabilitáciou a reintegráciou násilných extrémistov.

⁸¹ Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv čoraz viac rozvíjajú nástroje na ochranu svojich práv podľa charty, najmä práva na slobodu prejavu vrátane prístupu k informáciám a na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, pozri Európske centrum pre neziskové právo Stichting, Európske nadačné centrum a Sieť darcov a nadácií v Európe, [How to Use EU Law to Protect Civic Space](#) (Ako využívať právo EÚ na ochranu občianskeho priestoru) (2020).

neodôvodneného štátneho zásahu⁸² a štáty musia podniknúť aktívne kroky na ochranu a podporu občianskeho priestoru a tých, ktorí v ňom pôsobia⁸³. Hoci to už väčšina členských štátov zabezpečuje, organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv stále uvádzajú *celý rad výziev, prekážok a obmedzení* v niektorých členských štátoch, ktoré obmedzili ich schopnosť vykonávať činnosť⁸⁴. Rozsah ich činností je často ovplyvnený rozpočtovými, ľudskými zdrojmi alebo právnymi obmedzeniami.

Spätná väzba z konzultácie

V rámci konzultácie uskutočnenej na prípravu tejto správy uviedlo 61 % organizácií občianskej spoločnosti, ktoré na ňu odpovedali, že čelili prekážkam, ktoré obmedzujú ich „bezpečný priestor“⁸⁵. Konkrétne 44 % z nich bolo vystavených verbálnym útokom a obťažovaniu, zastrašovaniu, negatívnym naratívom alebo ohováračským či dezinformačným kampaniam⁸⁶. Medzi ďalšie prekážky patrili digitálne útoky (19 %), kriminalizácia humanitárnej práce alebo práce v oblasti základných práv (18 %)⁸⁷, administratívne obťažovanie (15 %), fyzické útoky na ľudí a majetok (15 %), porušenia ochrany údajov (14 %), sledovanie (12 %), prekážky súvisiace s etickým využívaním technológií alebo umelej inteligencie (9 %) a strategické žaloby proti verejnej účasti (7 %)⁸⁸. Obzvlášť dotknuté OOS pracujú v oblasti práv žien a sexuálnych

⁸² Ako uznala Komisia v stratégii týkajúcej sa charty, Európsky parlament [uznesenie 2021/2103(INI) a uznesenie o legislatívnej iniciatíve 2020/2026(INL)] a Súdny dvor Európskej únie vo svojom rozsudku z 18. júna 2020, Komisia/Maďarsko, C-78/18, EU:C:2020:476, bod 113.

⁸³ Pozri Rada Európy, [*Recommendation CM/Rec\(2018\)11 of the Committee of Ministers to Member States on the need to strengthen the protection and promotion of civil society space in Europe*](#) [Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy CM/Rec(2018)11 členským štátom o potrebe posilnenia ochrany a podpory priestoru občianskej spoločnosti v Európe] a rezolúciu Valného zhromaždenia OSN č. 53/144 [*Deklarácia o práve a povinnosti jednotlivcov, skupín a orgánov spoločnosti podporovať a chrániť všeobecne uznávané ľudské práva a základné slobody*](#) (článok 2).

⁸⁴ Pozri správy agentúry FRA – poznámka pod čiarou č. 35. aj usmernenie OSN [*Protection and Promotion of Civic Space*](#) (Ochrana a podpora občianskeho priestoru) (2020), s. 8.

⁸⁵ [*Konzultácia agentúry FRA o charte z roku 2022*](#): otázka g): Prekážky týkajúce sa „bezpečného priestoru a ochrany“. Pozri aj prieskum agentúry FRA o občianskom priestore – skúsenosti organizácií v rokoch 2018 a 2019.

⁸⁶ Napríklad zainteresované strany uviedli, že organizácie občianskej spoločnosti boli cieľom negatívnych naratívov verejných činiteľov v **Slovinsku** (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Slovinsku, s. 23 – 24), ohováračských a dezinformačných kampaní v **Chorvátsku** (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Chorvátsku, s. 26) a verbálnych útokov verejných činiteľov na **Slovensku** (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Slovensku, s. 23). V **Maďarsku** sa komunita LGBTIQ osôb a niektoré organizácie občianskej spoločnosti sťažujú, že sú terčom vládnych ohováračských kampaní (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Maďarsku, s. 30).

⁸⁷ Napríklad, pokiaľ ide o **Grécko**, mimovládne organizácie odkazovali na zákon zo 4. septembra 2021, ktorým sa kriminalizuje určitá práca organizácií občianskej spoločnosti, najmä tých, ktoré sa zúčastňujú na pátracích a záchranných misiách na mori (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Grécku, s. 22).

⁸⁸ Strategické žaloby proti verejnej účasti sú zjavne neopodstatnené alebo zneužívajúce súdne konania, ktoré zvyčajne iniciujú mocní jednotlivci, lobistické skupiny, korporácie a štátne orgány proti tým, ktorí sa podieľajú na ochrane verejného záujmu. Cieľom je cenzurovať, zastrašovať umlčovať kritikov tým, že ich zaťažia nákladmi na právnu obhajobu. Pozri návrh smernice o ochrane osôb zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami, COM(2022) 177 final a Správu o právnom štáte 2022 (s. 21, 26), v ktorej sa uvádza, že tento jav sa v EÚ presadzuje a predstavuje jednu z výziev, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti.

a reprodukčných práv, práv LGBTIQ osôb, práv migrantov a žiadateľov o udelenie azylu a ochrany životného prostredia⁸⁹.

Podobné výzvy postihujú obhajcov práv, ako sú NHRI⁹⁰. Ako uviedla agentúra FRA, „významný počet zamestnancov a dobrovoľníkov bol vystavený hrozbám alebo obťažovaniu (v ústnej alebo písomnej podobe, a to aj online) v súvislosti s prácou pre svoju NHRI“⁹¹. V niektorých členských štátoch NHRI čelili prekážkam, pokiaľ ide o ich nezávislosť a zabezpečenie primeraných zdrojov a plnenie ich širokého mandátu⁹². Rovnako to platí aj v prípade ombudsmanov⁹³. Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie takisto informovali o čoraz náročnejšom prostredí v dôsledku menšieho sociálneho konsenzu v otázkach rovnosti a nezákonných diskriminačných vyhlásení, ktoré sa považujú za prijateľné⁹⁴. Vonkajší tlak a nedostatočný počet zamestnancov viedli k niektorým oznámeným prípadom nedostatočnej nezávislosti a účinnosti subjektov pre rovnaké zaobchádzanie⁹⁵.

3.1. Príklady toho, ako členské štáty chránia občiansky priestor

⁸⁹ FRA, [Europe's civil society: still under pressure – 2022 update](#) (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom – aktualizácia z roku 2022) (2022), s. 21, kde sa migrácia, ochrana životného prostredia, práva žien, práva LGBTIQ osôb, boj proti rasizmu a práva detí uvádzajú ako citlivé. Pozri aj *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 8, *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti), s. 15 – 16. Napríklad v **Poľsku** sa naďalej prostredníctvom návrhu právnych predpisov cieľi na LGBTIQ osoby a mimovládne organizácie (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Poľsku, s. 29). V **Taliansku** sa prostredníctvom zúženia občianskeho priestoru cieľi konkrétne na skupiny občianskej spoločnosti zaoberajúce sa právami migrantov (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Taliansku, s. 25).

⁹⁰ Pozri Správu o právnom štáte 2022, oznámenie, s. 24; *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 10; aj ENNHRI, [State of the rule of law in the European Union](#) (Stav právneho štátu v Európskej únii) (2022).

⁹¹ Národné inštitúcie pre ľudské práva takisto uviedli, že sú terčom negatívnych mediálnych správ alebo kampaní, na ktoré sa zameriavajú súdne spory súvisiace s ich prácou, pričom musia incidenty nahlasovať polícii. Jedna NHRI uviedla, že niekto podnikol útok na jej priestory [FRA, [Strong and effective national human rights institutions – challenges, promising practices and opportunities](#) (Silné a účinné vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva – výzvy, sľubné postupy a príležitosti) (2019), s. 45]. Pozri aj ENNHRI, [2020 Guidelines on support for NHRIs under threat](#) (Usmernenia z roku 2020 o podpore ohrozených NHRI) (2020).

⁹² *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 6. Napríklad v **Mad'arsku** pretrvávajú obavy týkajúce sa nezávislosti komisára pre základné práva (Správa o právnom štáte 2022, oznámenie, s. 24).

⁹³ Napríklad v **Litve** boli vyjadrené obavy, že nedostatok zdrojov a nové návrhy právnych predpisov by mohli poškodiť schopnosť Úradu parlamentných ombudsmanov plniť svoj mandát (Správa o právnom štáte 2022, oznámenie, s. 24). Pozri aj Správu o právnom štáte 2022, odporúčania pre **Chorvátsko** a **Poľsko**.

⁹⁴ *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 7. Pozri aj Equinet, [Legislating for stronger, more effective equality bodies](#) (Prijatie právnej úpravy týkajúcej sa silnejších a účinnejších subjektov pre rovnaké zaobchádzanie) (2021).

⁹⁵ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2018/951 z 22. júna 2018 o [normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie](#) (odôvodnenie 21). Pozri aj poznámku pod čiarou č. 78.

Priaznivé prostredie je pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv nevyhnutné, aby mohli vykonávať svoju prácu a chrániť svoje právo na združovanie. V mnohých členských štátoch sú podporované a povzbudzované vo svojej práci a právne chránené⁹⁶. V posledných rokoch nastalo v celej EÚ niekoľko pozitívnych zmien s cieľom podporiť toto priaznivé prostredie pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv⁹⁷, pričom niektoré členské štáty vykonávajú legislatívne a inštitucionálne zmeny. Napríklad **Chorvátsko**⁹⁸ a **Nemecko**⁹⁹ pripravujú národné akčné plány na zlepšenie situácie organizácií občianskej spoločnosti. V **Slovinsku**¹⁰⁰ je cieľom zákona o mimovládnych organizáciách vytvoriť priaznivé prostredie pre organizácie občianskej spoločnosti. V iných členských štátoch, napríklad v **Bulharsku**¹⁰¹ a **Litve**¹⁰², sú osobitné štátne orgány poverené vypracovaním politik na podporu občianskej spoločnosti. Vo **Fínsku** vypracoval vládny Poradný výbor pre politiku občianskej spoločnosti stratégiu pre občiansku spoločnosť¹⁰³.

V niektorých členských štátoch však organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv vyjadrili obavy, že ich sloboda združovania je ovplyvnená právnymi predpismi, najmä v oblasti verejného poriadku alebo bezpečnosti, pričom v niektorých prípadoch sa tieto obavy vyjadrili na súdoch¹⁰⁴. Ďalšie prekážky, ktoré oznámili zainteresované strany, sa týkajú právnych predpisov o transparentnosti¹⁰⁵, boji proti terorizmu¹⁰⁶ a o boji proti praniu špinavých peňazí¹⁰⁷. Medzi

⁹⁶ Podľa monitora CIVICUS, <https://monitor.civicus.org/>, sa občiansky priestor považuje za: i) otvorený na Cypre, v Dánsku, Estónsku, vo Fínsku, v Holandsku, Írsku, Litve, Luxembursku, Nemecku, Portugalsku, Rakúsku, vo Švédsku; ii) zúžený v Belgicku, Bulharsku, Česku, vo Francúzsku, v Grécku, Chorvátsku, Lotyšsku, na Malte, v Rumunsku, na Slovensku, v Slovinsku, Španielsku, Taliansku a iii) blokovaný v Maďarsku, Poľsku.

⁹⁷ Správa o právnom štáte 2022, oznámenie, s. 25.

⁹⁸ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 12; Správa o právnom štáte 2022, oznámenie, s. 25.

⁹⁹ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 12; Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Nemecku, s. 25.

¹⁰⁰ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 18 – 19.

¹⁰¹ Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Bulharsku, s. 25.

¹⁰² *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 12.

¹⁰³ <https://oikeusministerio.fi/en/-/an-autonomous-and-dynamic-civil-society-for-all>.

¹⁰⁴ **Rakúsko** občianska spoločnosť napríklad vyjadrila obavy v súvislosti s vplyvom protiteroristických právnych predpisov na operačný priestor pre organizácie občianskej spoločnosti, najmä pre moslimské organizácie (pozri Správu o právnom štáte 2022, kapitolu o Rakúsku, s. 23 a Správu o právnom štáte 2021, kapitolu o Rakúsku, s. 18). Vo **Francúzsku** vyjadrilo niekoľko zainteresovaných strán obavy v súvislosti s návrhom zákona na „posilnenie dodržiavania republikánskych zásad“, pokiaľ ide o potenciálny vplyv na občiansky priestor (zákon č. 2021 – 1109 z 24. augusta 2021; Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Francúzsku, s. 23 a Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Francúzsku, s. 17). V **Grécku** vyjadrili niektoré OOS obavy v súvislosti s procesom registrácie mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti azylu, migrácie a sociálneho začlenenia (zákon č. 4662/2020, ďalej zmenený zákonom č. 4686/2020; pozri Správu o právnom štáte 2020, kapitolu o Grécku, s. 22, Správu o právnom štáte 2021, kapitolu o Grécku, s. 12 a Správu o právnom štáte 2022, kapitolu o Grécku, s. 12). Na Štátnej rade sú nevyriešené tri odvolania, ktorými sa spochybňujú niektoré aspekty zákonnosti práva v oblasti registrácie mimovládnych organizácií. (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Grécku, s. 21).

¹⁰⁵ Napríklad v **Poľsku** vyvolal návrh zákona, ktorého cieľom je zabezpečiť „transparentnosť mimovládnych organizácií“, obavy zainteresovaných strán (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Poľsku, s. 29).

d'alšie prekážky, ktoré uviedla občianska spoločnosť, patria odrádzajúce opatrenia, ako sú audity a vyšetrovania financovania¹⁰⁸, a prekážky v prístupe k financovaniu¹⁰⁹.

Vo väčšine členských štátov neexistujú osobitné postupy na oznamovanie a monitorovanie hrozieb a útokov¹¹⁰. V dôsledku toho zohrávajú organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv zásadnú úlohu pri *monitorovaní* občianskeho priestoru a *podávaní správ* o ňom¹¹¹. Napríklad **Slovenské** národné stredisko pre ľudské práva zdokumentovalo hrozby, zastrašovanie, obťažovanie a obmedzovanie práv v občianskej spoločnosti pôsobiacej v oblasti ochrany životného prostredia, práv LGBTIQ osôb a práv žien vrátane sexuálneho a reprodukčného zdravia a práv¹¹². Vo **Fínsku** vyvinula organizácia občianskej spoločnosti nástroj „Spoločne proti nenávisti“ na zhromažďovanie údajov o hrozbách alebo útokoch na organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv¹¹³. Okrem toho sa prostredníctvom online výskumnej platformy **monitoru CIVICUS**¹¹⁴ sleduje sloboda občianskej spoločnosti v rámci 197 krajín a území a prostredníctvom nástroja **Civic Space Watch**¹¹⁵ sa zhromažďujú zistenia skupín v Európe, pokiaľ ide o podmienky občianskej spoločnosti, a identifikujú sa národné a transeurópske trendy.

S cieľom riešiť fyzické a online útoky proti organizáciám občianskej spoločnosti a obhajcom práv vo **Francúzsku** monitoruje ministerstvo vnútra správy o protiprávnom konaní proti týmto

¹⁰⁶Vo **Švédsku** bol predložený návrh na zmenu ústavy s cieľom právnymi predpismi rozšíriť možnosti obmedzenia slobody združovania pre združenia, ktoré sa zapájajú do terorizmu alebo ho podporujú, a organizácie občianskej spoločnosti vyjadrili obavu, že touto zmenou by sa umožnil nepríjemný zásah do slobody združovania (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Švédsku, s. 19). Pozri Finančná akčná skupina, *Combating the abuse of non-profit organisations (recommendation 8)* [Boj proti zneužívaniu neziskových organizácií (odporúčanie 8)] (2015).

¹⁰⁷ Organizácie občianskej spoločnosti uviedli, že na **Cypre** viedli právne predpisy zavedené na zabezpečenie súladu s pravidlami pre boj proti financovaniu terorizmu a praniu špinavých peňazí k zrušeniu registrácie viacerých organizácií občianskej spoločnosti (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Cypre, s. 16 a Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Cypre, s. 12).

¹⁰⁸ Napríklad audit kontrol organizácií občianskej spoločnosti v **Maďarsku** vzbudil obavy (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Maďarsku, s. 29).

¹⁰⁹ Pozri kapitolu 4: Podpora organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv.

¹¹⁰ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 13.

¹¹¹ *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 9, *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti), s. 19. Pozri aj ENNHRI, *State of the rule of law in the EU 2022* (Stav právneho štátu v EÚ za rok 2022) (2022).

¹¹² Slovenské národné stredisko pre ľudské práva zhromaždilo 11 prípadov, ktoré respondenti považovali za hrozby, obťažovanie alebo zastrašovanie. Najčastejšie bolo obťažovanie a ohováranie jednotlivcov alebo ich rodín. Okrem toho prevládali hrozby a využívanie administratívnych postupov ako formy obťažovania (napr. sťažnosti, trestné oznámenia) [*FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 9].

¹¹³ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa členských štátov o cielej konzultácii s agentúrou FRA), s. 13, pričom sa odkazuje na projekt financovaný v rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo [Yhdessä vihaa vastaan](#).

¹¹⁴ <https://monitor.civicus.org/>.

¹¹⁵ <https://civicspacewatch.eu/>.

skupinám a môže zaviesť vhodné opatrenia prostredníctvom svojej služby na ochranu¹¹⁶. **Luxembursko**¹¹⁷ a **Holandsko**¹¹⁸ realizovali projekty, ktoré umožňujú zahraničným obhajcom práv, ktorí sú v ohrození alebo čelia nátlaku vo svojej vlastnej krajine, bezpečne sa v nich zdržiavať až tri mesiace. **Švédsko** prijalo národný akčný plán na riešenie hrozieb a nenávisťi okrem iného voči organizáciám občianskej spoločnosti a obhajcom práv¹¹⁹.

Národné inštitúcie pre ľudské práva a subjekty pre rovnaké zaobchádzanie takisto pracujú na podpore bezpečného a priaznivého prostredia pre organizácie občianskej spoločnosti na vnútroštátnej úrovni. Národné inštitúcie pre ľudské práva úzko spolupracujú s organizáciami občianskej spoločnosti, napríklad im poskytujú odbornú prípravu¹²⁰ a pomoc pri budovaní ich kapacít¹²¹. V **Grécku** presadzovala Národná komisia pre ľudské práva prijatie legislatívneho návrhu na ochranu obhajcov práv pred útokmi, represáliami a obmedzeniami ich práv¹²².

3.2. Iniciatívy EÚ na ochranu občianskeho priestoru

EÚ podnikla niekoľko krokov na ochranu organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv¹²³. Nástroje vyvinuté na podporu a ochranu demokracie, právneho štátu a základných práv sú zamerané na vytvorenie, udržanie a ochranu priaznivého prostredia pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv.

Konkrétne výročná **správa o právnom štáte**, ktorú vypracúva Komisia v rámci štvrtého piliera, ktorý zahŕňa inštitucionálne systémy brzd a protiváh, zahŕňa posúdenie situácie občianskeho priestoru vo všetkých členských štátoch, pričom sa uznáva, že „[d]ôležitú úlohu v systéme brzd a protiváh zohráva aj občianska spoločnosť“¹²⁴, a skúma sa v nej vývoj týkajúci sa rámca umožňujúceho občiansku spoločnosť. V roku 2022 sa v správe o právnom štáte vydali

¹¹⁶ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 14, kde sa poznamenáva, že ohrozeným jednotlivcom alebo novinárom sa už niekoľko rokov poskytuje ochrana.

¹¹⁷ *Contribution by ENNHRI* (Príspevok siete ENNHRI), s. 10, kde sa poznamenáva, že v **Nemecku** bol vytvorený program ochrany obhajcov ľudských práv, ktorí sú vystavení hrozbám v dôsledku svojej práce. To zahŕňa pomoc na mieste a granty na dočasné premiestnenie.

¹¹⁸ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 14.

¹¹⁹ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 13.

¹²⁰ Tejto téme sa venovala akadémia NHRI v roku 2021 v rámci siete ENNHRI, ktorú spoluorganizovala OBSE-ODIHR. [Ochrana obhajcov ľudských práv a spoluvytváranie inkluzívneho priestoru občianskej spoločnosti v Európe: úloha NHRI – následná odborná príprava v rámci akadémie NHRI v roku 2021 | OBSE.](#)

¹²¹ ENNHRI, *State of the rule of law in the European Union* (Stav právneho štátu v Európskej únii) (2022), s. 39.

¹²² *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 8

¹²³ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 19.

¹²⁴ Správa o právnom štáte 2021, oznámenie, s. 20.

odporúčania členským štátom, a to v niektorých prípadoch aj o situácii v oblasti občianskeho priestoru¹²⁵.

Iniciatívou Komisie na **boj proti strategickým žalobám proti verejnej účasti** z roku 2022 sa zavádzajú konkrétne opatrenia na ochranu aktérov zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami, a teda prispeje k bezpečnému a priaznivému prostrediu pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv¹²⁶.

V návrhu novej **smernice o trestných činoch proti životnému prostrediu**¹²⁷ sa potvrdzuje, že osoby vrátane členov organizácií občianskej spoločnosti, ktorí nahlasujú trestné činy proti životnému prostrediu, by mali mať potrebnú podporu a pomoc v každom trestnom konaní. Na obhajcov životného prostredia sa v súlade s požiadavkami stanovenými v Aarhuskom dohovore¹²⁸ vzťahuje aj navrhovaná smernica a odporúčanie o boji proti strategickým žalobám proti verejnej účasti.

Navrhovaným **európskym aktom o slobode médií** sa zlepší fungovanie vnútorného trhu pre médiá tým, že sa zvýši transparentnosť a budú sa riešiť narušenia trhu, čím sa zároveň posilní sloboda a pluralita médií vo všetkých členských štátoch a zabezpečí sa, aby novinári a editori mohli pracovať bez zásahu¹²⁹. Podobne je cieľom **odporúčania Komisie k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a iných pracovníkov médií** zabezpečiť bezpečnejšie pracovné podmienky pre pracovníkov médií, či už online alebo offline¹³⁰.

Komisia na podnet Európskeho parlamentu¹³¹ pracuje aj na **legislatívnej iniciatíve o cezhraničnom uznávaní združení v EÚ**¹³². Táto iniciatíva sa zameria na cezhraničné činnosti

¹²⁵ Pozri Správu o právnom štáte 2022, [odporúčania](#) Komisie členským štátom týkajúce sa občianskeho priestoru a výziev, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv (ako sú konzultačné mechanizmy a úloha NHRI) na Cypre, v Česku, Dánsku, Estónsku, Grécku, Chorvátsku, Írsku, Litve, Lotyšsku, Luxembursku, Maďarsku, na Malte, v Poľsku, Rumunsku, vo Švédsku a v Taliansku.

¹²⁶ Pozri odporúčanie Komisie (EÚ) 2022/758 z 27. apríla 2022 týkajúce sa ochrany novinárov a obhajcov ľudských práv pred zjavne neopodstatnenými a zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejnej účasti („strategickými žalobami proti verejnej účasti“); návrh smernice o ochrane osôb zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami („strategickým žalobám proti verejnej účasti“), COM(2022) 177 final; ENNHRI, [The EU has a key role in safeguarding human rights defenders from strategic litigation against public participation](#) (EÚ zohráva kľúčovú úlohu pri ochrane obhajcov ľudských práv pred strategickými žalobami proti účasti verejnosti) (2022).

¹²⁷ COM(2021) 851 final, článok 13.

¹²⁸ COM(2022) 177 final. EÚ a členské štáty musia ako zmluvné strany **Aarhuského dohovoru** zabezpečiť, aby osoby, ktoré uplatňujú svoje práva v súlade s pravidlami stanovenými v dohovore, boli akýmkoľvek spôsobom chránené pred trestaním, prenasledovaním alebo obťažovaním.

¹²⁹ C(2022) 6536 final. Pozri ENNHRI, [NHRI evidence the need to adopt common EU standards on media transparency, pluralism and freedom](#) (NHRI dokazujú potrebu prijať spoločné normy EÚ v oblasti transparentnosti, plurality a slobody médií) (2022) a *FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 8.

¹³⁰ C(2021) 6650 final.

¹³¹ Uznesenie Európskeho parlamentu o legislatívnej iniciatíve s odporúčaniami pre Komisiu o [štatúte pre európske cezhraničné združenia a neziskové organizácie](#), 2020/2026(INL).

združení, pričom sa im umožní v plnej miere využívať výhody jednotného trhu a ich základné práva podľa charty.

Okrem právnych opatrení Komisia chráni organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv tým, že prijíma *kroky na presadzovanie práva* proti opatreniam, ktoré sa ich týkajú a ktoré sú v rozpore s právom EÚ vrátane charty¹³³. Komisia začala dve konania o nesplnení povinnosti proti **Maďarsku** v súvislosti so zákonom o zahraničnom financovaní občianskej spoločnosti¹³⁴ a so zákonom o trestnoprávnom postihovaní pomoci žiadateľom o udelenie azylu¹³⁵. Rozsudkami Súdneho dvora Európskej únie sa v týchto dvoch veciach vytvoril precedens proti podobným právnym predpisom a zdôraznila sa kľúčová úloha Súdneho dvora pri ochrane občianskeho priestoru a základných práv v EÚ.

Závazok EÚ prispievať k ochrane a priaznivému občianskeho priestoru sa takisto odráža v jej *vonkajšej činnosti*, a to aj v **akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2020 – 2024)**¹³⁶. To sa uvádza aj v **usmerneniach EÚ o obhajcoch ľudských práv**¹³⁷.

Od roku 2015 Komisia podporuje mechanizmy na ochranu obhajcov ľudských práv, ktorí sú najviac ohrození. **Pohotovostný fond EÚ pre obhajcov ľudských práv v ohrození**¹³⁸ poskytuje prostredníctvom malých grantov podporu obhajcom ľudských práv. **ProtectDefenders.eu**¹³⁹ je koalícia organizácií občianskej spoločnosti pôsobiaca na medzinárodnej úrovni s cieľom prijímať, spracovávať žiadosti obhajcov ľudských práv o podporu a reagovať na ne. Poskytuje stálu flexibilnú službu na navrhovanie podpory, a to od budovania kapacít a právneho a bezpečnostného poradenstva až po služby premiestňovania a poskytovania útulku. **Krízový nástroj pre ľudské práva** poskytuje organizáciám občianskej spoločnosti granty s cieľom zabezpečiť zachovanie hnutí za ľudské práva v najrepresívnejších prevádzkových prostrediach¹⁴⁰.

Komisia financovala aj vývoj nástroja **CSO Meter**¹⁴¹. Hodnotí sa ním otvorenosť prostredia občianskej spoločnosti v krajinách Východného partnerstva v rámci jeho nástroja európskeho susedstva¹⁴².

¹³² [Jednotný trh – návrh legislatívnej iniciatívy o cezhraničných činnostiach združení \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/janeiro/legislation/initiative/2020/01/10/european-council-proposes-new-legislation-to-strengthen-the-internal-market).

¹³³ Stratégia týkajúca sa charty, s. 6 – 7.

¹³⁴ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. júna 2020, Komisia/Maďarsko, C-78/18, EU:C:2020:476.

¹³⁵ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo 16. novembra 2021, Komisia/Maďarsko, C-821/19, EU:C:2021:930.

¹³⁶ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf.

¹³⁷ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf.

¹³⁸ C(2018) 6798 final (príloha 1).

¹³⁹ [ProtectDefenders.eu](https://protectdefenders.eu).

¹⁴⁰ C(2018) 6798 final (príloha 2).

¹⁴¹ <https://csometer.info/>.

¹⁴² Tento projekt obsahuje súbor noriem a ukazovateľov na hodnotenie právneho rámca, ktorý má vplyv na organizácie občianskej spoločnosti a ich situáciu v desiatich oblastiach vrátane slobody združovania, zhromažďovania a prejavu, práva na súkromie a prístupu k financovaniu.

V záujme ochrany občianskeho priestoru nadviazala EÚ úzku spoluprácu a dialóg s medzinárodnými organizáciami. EÚ v plnej miere využíva najmä normy vypracované **Radou Európy** a jej monitorovacími orgánmi a nimi nadobudnuté vedomosti. Výbor ministrov Rady Európy prijal tri nezáväzné nástroje týkajúce sa občianskeho priestoru¹⁴³. Medzivládny Riadiaci výbor pre ľudské práva skúma vplyv vnútroštátnych právnych predpisov, politík a postupov na činnosti organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv a identifikuje najlepšie postupy na podporu a ochranu občianskeho priestoru. **Rada odborníkov na právo mimovládnych organizácií** sleduje vykonávanie odporúčania o právnom postavení mimovládnych organizácií¹⁴⁴ a poskytuje poradenstvo o tom, ako zosúladiť vnútroštátne právo a postupy s európskymi normami¹⁴⁵. **Platforma pre bezpečnosť novinárov** okrem toho sleduje útoky na novinárov, pričom uvádza, či ich iniciovali štátne alebo neštátne subjekty, a závažnosť útokov¹⁴⁶.

Organizácia Spojených národov je takisto kľúčovým partnerom, a to najmä pokiaľ ide o jej monitorovacie mechanizmy zamerané na riešenie útokov, obťažovania, kriminalizácie a ohovárania, ktoré v posledných rokoch zasiahli občiansku spoločnosť na celom svete, ako aj v EÚ¹⁴⁷.

Spolupráca s **Úradom pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)** je takisto kľúčová. ODIHR pomáha vnútroštátnym orgánom plniť si záväzky týkajúce sa ochrany obhajcov ľudských práv monitorovaním ich schopnosti fungovať¹⁴⁸ a budovaním kapacít prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti ľudských práv¹⁴⁹.

¹⁴³ [Recommendation CM/Rec\(2021\)1 of the Committee of Ministers to member States on the development and strengthening of effective, pluralist and independent national human rights institutions](#) [Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2021)1 členským štátom o rozvoji a posilnení účinných, pluralitných a nezávislých národných inštitúcií pre ľudské práva]; [Recommendation CM/Rec\(2019\)6 of the Committee of Ministers to member States on the development of the Ombudsman institution](#) [Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2019)6 členským štátom o rozvoji inštitúcie ombudsmana]; [Recommendation CM/Rec\(2018\)11 of the Committee of Ministers to member States on the need to strengthen the protection and promotion of civil society space in Europe](#) [Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2018)11 členským štátom o potrebe posilniť ochranu a podporu priestoru občianskej spoločnosti v Európe].

¹⁴⁴ [Recommendation CM/Rec\(2007\)14 of the Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe](#) [Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2007)14 členským štátom o právnom postavení mimovládnych organizácií v Európe].

¹⁴⁵ <https://www.coe.int/en/web/ingo/expert-council>.

¹⁴⁶ <https://fom.coe.int/en/pays>.

¹⁴⁷ *FRA targeted consultation International Organisations summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s medzinárodnými organizáciami), s. 2, 4. Napríklad Spoločný úrad OSN pre ľudské práva pomáha chrániť aktérov občianskej spoločnosti monitorovaním priaznivého prostredia pre občiansky priestor na globálnej a vnútroštátnej úrovni, pričom vedie úsilie OSN o monitorovanie, prevenciu a riešenie **zastrašovania a represálií** voči tým, ktorí spolupracujú s OSN. Úrad takisto presadzuje a poskytuje poradenstvo a pomoc: i) pri prijímaní a vykonávaní právnych predpisov, politík a postupov, ktorými sa identifikujú hrozby a chráni sa občianska spoločnosť pred útokmi online a offline; a ii) pri rozvoji integrovaných sietí ochrany na medzinárodnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni.

¹⁴⁸ Pozri OBSE-ODIHR, [The situation of human rights defenders in selected OSCE participating states. The final report of the first assessment cycle \(2017-2019\)](#) [Situácia obhajcov ľudských práv vo vybraných účastníckych

4. Podpora organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv

Prístup k finančným zdrojom a sloboda ich využívania sú neoddeliteľnou súčasťou práva na slobodu združovania¹⁵⁰. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv potrebujú *dostatočné finančné zdroje* na účinné vykonávanie svojich úloh¹⁵¹. Niekoľko členských štátov uviedlo, že vo všeobecnosti zvýšili finančnú podporu určenú organizáciám občianskej spoločnosti¹⁵² a kompenzovali vplyv pandémie COVID-19¹⁵³; medzinárodní darcovia a EÚ v posledných rokoch výrazne obohatili toto úsilie¹⁵⁴. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv majú však v celej EÚ ťažkosti s financovaním svojich osobitných činností, pričom ide o trend, ktorý sa zhoršuje v dôsledku pandémie a súčasnej krízy v oblasti životných nákladov¹⁵⁵, najmä v súvislosti s presadzovaním a kontrolnými funkciami.

Spätná väzba z konzultácie

V rámci konzultácie uskutočnenej na prípravu tejto správy označili organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv nedostatok financovania za jednu z hlavných výziev pre svoju prácu a uviedli, že v mnohých členských štátoch existuje málo možností financovania, najmä pokiaľ ide o prácu v oblasti právneho štátu, demokracie a základných práv¹⁵⁶.

štátoch OBSE. Záverečná správa z prvého hodnotiaceho cyklu (2017 – 2019)] (2021), kde sa poznamenáva, že v celom regióne OBSE sa vykonáva pravidelné monitorovanie a podávanie správ o situácii obhajcov práv. OBSE-ODIHR takisto poskytuje odborné poradenstvo, zvyšuje informovanosť štátov o povinnostiach chrániť obhajcov práv a uľahčuje dialóg medzi štátmi a občianskou spoločnosťou o práci obhajcov práv. OBSE-ODIHR okrem toho podporuje NHRI a ďalších obhajcov, pričom buduje kapacity na bezpečné a zabezpečené monitorovanie a podávanie správ.

¹⁴⁹ <https://www.osce.org/odihr/human-rights-defenders>.

¹⁵⁰ Pozri OBSE-ODIHR, *Guidelines on freedom of association* (Usmernenia o slobode združovania) (2015), zásada 7.

¹⁵¹ Tri členské štáty uviedli, že poskytujú podporu nefinančnými prostriedkami [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 18]. Podpora môže prebiehať aj inými prostriedkami, ako je budovanie kapacít, zapájanie sa a dialóg, ochrana a vystupovanie v mene organizácií občianskej spoločnosti. Táto správa sa vzťahuje na dané činnosti v kapitolách 2 a 5.

¹⁵² **Francúzsko** napríklad v rokoch 2021 až 2022 zvýšilo financovanie obhajcov práv, ochrancu práv a národnej podpornej komisie pre ľudské práva [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 19]. V **Nemecku** sa od roku 2015 výrazne zvýšilo financovanie organizácií občianskej spoločnosti prostredníctvom spolkového programu „Live Democracy“ [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 19].

¹⁵³ V **Rakúsku** bol po konzultácii s príslušnými organizáciami zriadený fond na finančnú podporu neziskových organizácií s cieľom vyrovnať sa s vplyvom pandémie COVID-19 (Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Rakúsku, s. 18).

¹⁵⁴ Granty EHP a Nórska boli zamerané aj na dlhodobú udržateľnosť a kapacitu občianskej spoločnosti prostredníctvom [Fondu aktívnych občanov](#).

¹⁵⁵ Pozri Správu o právnom štáte 2021, oznámenie, s. 24; pozri aj FRA, *Protecting civic space in the EU* (Ochrana občianskeho priestoru v EÚ) (2021), s. 39 a FRA, *Europe's Civil Society: Still Under Pressure* (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom) (2022), s. 32 a Equinet, *Legislating for stronger, more effective equality bodies* (Priatie právnej úpravy týkajúcej sa silnejších a účinnejších subjektov pre rovnaké zaobchádzanie) (2021), s. 4.

¹⁵⁶ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 22. Pozri aj Európske občianske fórum, [Towards vibrant European civic and democratic space](#) (Smerom k živému európskemu občianskemu

Z online konzultácie vyplynulo¹⁵⁷, že takmer polovica odpovedajúcich organizácií (49 %) uviedla prekážky týkajúce sa rámca financovania. Konkrétne 40 % z nich uviedlo prekážky vo financovaní. Menší percentuálny podiel organizácií (menej ako 15 %) uviedol prekážky týkajúce sa dobročinného postavenia, zahraničného financovania, daňových režimov, korupcie v oblasti účtovníctva a auditu a obmedzení pri získavaní finančných prostriedkov online.

4.1. Príklady toho, ako členské štáty podporujú aktérov občianskej spoločnosti

Hlavný zdroj financovania a zdrojov pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv pochádza z členských štátov. Všetky členské štáty vyplácajú verejné finančné prostriedky pre organizácie občianskej spoločnosti na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni a k dispozícii je mnoho rôznych programov financovania. Napríklad fondy organizácií občianskej spoločnosti v **Estónsku**¹⁵⁸, **Litve**¹⁵⁹, **Lotyšsku**¹⁶⁰ a na **Malte**¹⁶¹ poskytujú inštitucionálnu podporu pri budovaní kapacít organizácií občianskej spoločnosti. Vo **Fínsku** získavajú organizácie občianskej spoločnosti štátne financovanie z rôznych zdrojov vrátane príjmov od štátom vlastnenej spoločnosti pôsobiacej na regulovanom trhu s hazardnými hrami¹⁶². V niektorých členských štátoch, ako je **Dánsko**, **Holandsko** a **Švédsko**, je k dispozícii verejné financovanie určené na presadzovanie základných práv¹⁶³. Viaceré členské štáty takisto ponúkajú financovanie s cieľom pokryť do určitej miery administratívne náklady a náklady na infraštruktúru organizácií občianskej spoločnosti¹⁶⁴.

Niektoré členské štáty takisto poskytujú *priaznivé* systémy *zdaňovania* darov určených organizáciám občianskej spoločnosti¹⁶⁵, prostredníctvom ktorých sa podporujú súkromné dary. Väčšina členských štátov umožňuje organizáciám občianskej spoločnosti prijímať dotácie, granty a dary oslobodené od dane¹⁶⁶. Napríklad v **Taliansku** sú dary určené organizáciám

a demokratickému priestoru) (2022), s. 37, a to v súvislosti s výzvami, ktorým čelia niektoré organizácie občianskej spoločnosti pri prístupe k európskemu štruktúrnemu financovaniu.

¹⁵⁷ [Konzultácia agentúry FRA o charte z roku 2022](#): Otázka I): Prekážky týkajúce sa „rámca financovania“.

¹⁵⁸ V rámci Národnej nadácie pre občiansku spoločnosť (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Estónsku, s. 15).

¹⁵⁹ V rámci fondu mimovládnych organizácií, ktorý je štátnym rozpočtovým programom (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Lotyšsku, s. 18).

¹⁶⁰ V rámci národného fondu mimovládnych organizácií (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Litve, s. 20).

¹⁶¹ Napríklad **maltský** fond pre občiansku spoločnosť [FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 20].

¹⁶² Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Fínsku, s. 19.

¹⁶³ FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 20.

¹⁶⁴ Napríklad v **Chorvátsku** a **Dánsku** je k dispozícii verejné financovanie určené na pokrytie základných nákladov organizácií občianskej spoločnosti. V **Slovinsku** a vo **Švédsku** je možné pokryť administratívne výdavky v rámci rozpočtu projektu [FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 17 – 18].

¹⁶⁵ Pozri FRA, [Protecting civic space in the EU](#) (Ochrana občianskeho priestoru v EÚ) (2021), s. 8.

¹⁶⁶ FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 21. **Slovinsko** a **Slovensko** majú systémy asigancií dane, ktoré umožňujú jednotlivcom

občianskej spoločnosti odpočítateľné z daní a v **Česku** sú organizácie občianskej spoločnosti oslobodené od dane z príjmu, cestnej dane a dane z nehnuteľností, ak sú náklady určené na organizačné účely¹⁶⁷.

Aj keď je k dispozícii financovanie, organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv uvádzajú *prekážky v prístupe k takémuto financovaniu* vrátane zložitých, zaťažujúcich a nie vždy transparentných postupov podávania žiadostí alebo podávania správ a kritérií oprávnenosti a vysoký dopyt po financovaní, ktoré je k dispozícii¹⁶⁸. Ďalšou výzvou, ktorú organizácie občianskej spoločnosti uviedli, je krátkodobé financovanie projektov, ktoré postupne nahrádza dlhodobšie financovanie alebo financovanie administratívnych výdavkov¹⁶⁹.

Niekoľko členských štátov pracuje na riešení takýchto výziev týkajúcich sa dostupnosti, prístupu a udržateľnosti financovania. Snažia sa zabezpečiť *spravodlivé rozdelenie* prostredníctvom transparentných kritérií a zverejňovania výziev na predkladanie návrhov, aby boli všeobecne prístupné. Napríklad v **Španielsku** je spravodlivé rozdelenie finančných prostriedkov zabezpečené prostredníctvom právnych predpisov¹⁷⁰, ktoré vyžadujú zverejnenie kritérií posudzovania.

Väčšina členských štátov má takisto plány na *zjednodušenie a urýchlenie prístupu k financovaniu*, a to aj prostredníctvom digitalizácie¹⁷¹. Napríklad na **Slovensku** a v **Chorvátsku** sa vytvárajú nové online systémy na zjednodušenie administratívnych postupov verejného financovania¹⁷². Medzitým v **Slovinsku** sa na zjednodušenie systému financovania používajú paušálne sadzby a jednorazové platby.

V niektorých členských štátoch existujú ďalšie prekážky spôsobené *spolitizovaným rozdeľovaním verejného financovania*, ktorým sa vylučujú organizácie občianskej spoločnosti, ktoré kritizujú vládu, a to v prospech tzv. vládou organizovaných mimovládnych organizácií¹⁷³.

a spoločnostiam priradiť percentuálny podiel dane z príjmu na verejne prospešné účely vrátane organizácií občianskej spoločnosti [FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 17 – 18].

¹⁶⁷ FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 21.

¹⁶⁸ FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 22. Pozri aj FRA, [Europe's civil society: still under pressure](#) (Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom – aktualizácia z roku 2022) (2022), s. 32.

¹⁶⁹ Pozri FRA, [Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU](#) (Výzvy, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti venujúce sa ľudským právam v EÚ) (2018), s. 32.

¹⁷⁰ Zákon 38/2003 zo 17. novembra 2003 o všeobecných dotáciách.

¹⁷¹ FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 20.

¹⁷² FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 20 – 21.

¹⁷³ V **Maďarsku** sa objavili otázky o úlohe štátu pri financovaní občianskej spoločnosti. Podľa zainteresovaných strán vláda centralizovala rozdeľovanie financovania prostredníctvom Národného kooperačného fondu a uprednostňuje financovanie tzv. vládou organizovaných mimovládnych organizácií. V roku 2021 Maďarsko stratilo oprávnenosť na granty EHP a Nórska, pretože sa nedohodlo na nezávislom poskytovateľovi grantov, ktorý

Takýmito prekážkami môžu byť praktiky, ktorými sa obmedzuje prístup organizácií občianskej spoločnosti k verejným finančným prostriedkom tým, že sa ich podporné činnosti považujú za politické činnosti¹⁷⁴, čo ovplyvňuje ich štatút oslobodenia od dane¹⁷⁵, a pravidlá týkajúce sa zahraničných darov¹⁷⁶. Organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace v určitých citlivých oblastiach, ako sú práva LGBTIQ osôb a rodová rovnosť vrátane podporných činností a činností v oblasti strategických súdnych konaní¹⁷⁷, čelia ďalšiemu vylúčeniu z verejného financovania¹⁷⁸.

4.2. Podpora EÚ pre aktérov občianskej spoločnosti

4.2.1. Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv boli vždy medzi príjemcami programov financovania Komisie, čím obohatili úsilie členských štátov. Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty s rozpočtom vo výške 1,55 miliardy EUR na roky 2021 – 2027 je vôbec najväčším fondom pre základné práva v rámci EÚ. Jeho cieľom je chrániť a presadzovať práva a hodnoty zakotvené v zmluvách EÚ, charte a medzinárodných dohovoroch *podporou organizácií*

by bol zodpovedný za riadenie financovania občianskej spoločnosti. V súvislosti s oboma bodmi pozri Správu o právnom štáte 2022, kapitolu o Maďarsku, s. 30 – 31. V **Poľsku** neboli vyriešené obavy vyjadrené organizáciami občianskej spoločnosti týkajúce sa fungovania Národného inštitútu slobody – Centra pre rozvoj občianskej spoločnosti, ktorý je zodpovedný za rozdeľovanie vládneho financovania a vnútroštátne prideleného financovania EÚ mimovládny organizáciám (Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Poľsku, s. 27 a Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Poľsku, s. 29).

¹⁷⁴ V **Írsku** vyjadrili organizácie občianskej spoločnosti obavy v súvislosti s vplyvom volebného zákona, ktorým sa zakazuje darovanie nad určitú prahovú hodnotu na „politické účely“ alebo od zahraničných darcov (Správa o právnom štáte 2020, kapitola o Írsku, s. 15, Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Írsku, s. 18 a Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Írsku, s. 20).

¹⁷⁵ V **Nemecku** existuje právna neistota týkajúca sa politickej činnosti organizácií občianskej spoločnosti so štatútom oslobodenia od dane naďalej výzvou, hoci bola oznámená reforma pravidiel (Správa o právnom štáte 2020, kapitola o Nemecku, s. 24, Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Nemecku, s. 17 a Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Nemecku, s. 12).

¹⁷⁶ *FRA targeted consultation EU umbrella CSOs summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA so zastrešujúcimi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ), s. 14, 20; rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. júna 2020, Komisia/Maďarsko, C-78/18, EU:C:2020:476.

¹⁷⁷ Ako sa uvádza v dokumente Komisie [*Feasibility study for financial support for litigating cases relating to violations of democracy, rule of law and fundamental rights*](#) (Štúdiá uskutočniteľnosti pre finančnú podporu súdnych konaní týkajúcich sa porušovania demokracie, právneho štátu a základných práv) (2020), s. 3, 85 % respondentov uviedlo, že nedostatok primeraného financovania predstavuje „výraznú“ prekážku v súdnych konaniach, právnom poradenstve a podpore základných práv.

¹⁷⁸ Na **Slovensku** sa právnou reformou ohraničili dotácie len na organizácie občianskej spoločnosti, ktoré podporujú manželské a rodinné hodnoty, čím sa vylúčili organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace v oblasti rodovej rovnosti a práv LGBTIQ osôb [*FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 8; Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Slovensku, s. 23 a Správa o právnom štáte 2021, kapitola o Slovensku, s. 20]. V **Česku** zainteresované strany oznámili prekážky v prístupe k verejnému financovaniu, najmä v prípade organizácií občianskej spoločnosti zaoberajúcich sa otázkami týkajúcimi sa životného prostredia, právneho štátu, LGBTIQ a azylu a presadzovaním (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Česku, s. 20).

občianskej spoločnosti a iných zainteresovaných strán na miestnej, regionálnej, vnútroštátnej a nadnárodnej úrovni¹⁷⁹.

Spätná väzba z konzultácie

Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv privítali program Občania, rovnosť, práva a hodnoty ako pozitívny vývoj. Z konzultácií vyplýva, že väčšina organizácií občianskej spoločnosti o programe vedela, aj keď v rôznej miere¹⁸⁰. 28 % respondentov v rámci konzultácií k tejto správe požiadalo o financovanie z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty a 39 % oň plánuje požiadať.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa skladá z rôznych oblastí financovania. Novou oblasťou **Hodnoty Únie** sa podporujú organizácie občianskej spoločnosti, obhajcovia práv a iné zainteresované strany, ktoré presadzujú kultúru hodnôt v EÚ založenú na základných právach, demokracii a právnom štáte. K dispozícii je financovanie určené na budovanie kapacít a zvyšovanie informovanosti o charte, ako aj na činnosti, ktorými sa posilňujú vedomosti odborníkov z praxe, odborníkov pracujúcich v oblasti práva, organizácií občianskej spoločnosti a nezávislých orgánov pre ľudské práva s cieľom účinne sa zapájať do súdnych konaní na vnútroštátnej a európskej úrovni, ako aj na zlepšenie prístupu k spravodlivosti a presadzovania práv prostredníctvom odbornej prípravy, výmeny vedomostí a výmeny osvedčených postupov¹⁸¹. Financovanie určené na budovanie kapacít a súdne konania sa podstatne zvýši v rámci pracovného programu na roky 2023 – 2024.

Komisia ako novú príležitosť v rámci oblasti Hodnoty Únie vybrala *sprostredkovateľov OOS*, a to prostredníctvom otvorenej výzvy na predkladanie návrhov. Tieto orgány budú poskytovať finančnú podporu organizáciám občianskej spoločnosti prostredníctvom *systemu prerozdelenia finančných prostriedkov* (ktorým sa presúvajú granty z EÚ) s cieľom vybudovať kapacity mnohých miestnych OOS, ktoré podporujú a chránia hodnoty EÚ¹⁸².

¹⁷⁹ https://ec.europa.eu/info/departments/justice-and-consumers/justice-and-consumers-funding-tenders/funding-programmes/citizens-equality-rights-and-values-programme_sk. Nadväzuje na predchádzajúci program Práva, rovnosť a občianstvo, https://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/rec/index_en.htm.

¹⁸⁰ Konzultácia agentúry FRA o charte z roku 2022: Otázka n): Programy financovania Európskej komisie v oblasti práv a hodnôt (ďalej len „program Občania, rovnosť, práva a hodnoty“).

¹⁸¹ V rámci poslednej výzvy na predkladanie návrhov sa vyčlenili 2 milióny EUR na sedem projektov okrem iného v oblasti budovania vedomostí odborníkov pracujúcich v oblasti práva o používaní charty, podpory presadzovania judikatúry Súdneho dvora Európskej únie o rovnosti LGBTIQ osôb a strategických súdnych konaní na podporu právneho štátu. Projekty sa týkajú 14 členských štátov a zahŕňajú 30 OOS, pozri <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2022-char-liti>.

¹⁸² V rámci prvej výzvy na prerozdelenie finančných prostriedkov v roku 2022 sa doručilo 40 návrhov od sprostredkovateľov s celkovou žiadosťou o financovanie vo výške 120 miliónov EUR. Celkovo bolo vybraných 16 návrhov vo výške 51 miliónov EUR. Financované návrhy sa týkajú 16 členských štátov a zahŕňajú 49 sprostredkovateľov. V rámci každého projektu plánujú sprostredkovatelia rozdeliť v priemere 25 000 EUR pre jednu organizáciu občianskej spoločnosti, a to v priemere až pre 100 OOS. Projekty budú prebiehať v nasledujúcich troch rokoch. Do roku 2027 sa plánujú ďalšie dve výzvy na prerozdelenie finančných prostriedkov v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

Komisia okrem toho podporuje *rámcových partnerov*, ako sú európske siete, organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace na úrovni EÚ a európske think-tanky pôsobiace v oblasti hodnôt EÚ¹⁸³. Komisia podporuje najmä sieť ENNHRI a niekoľko sietí organizácií občianskej spoločnosti, ako je Únia občianskych slobôd, Európske centrum pre neziskové právo a Európske občianske fórum, pričom všetky pracujú na vytváraní a udržiavaní priaznivého občianskeho priestoru.

Organizácie občianskej spoločnosti majú takisto prístup k značnému financovaniu v rámci iných oblastí programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty – **rovnosť, práva a rodová rovnosť, boj proti rodovo motivovanému násiliu a násiliu páchanému na deťoch (Daphne) a zapájanie a účasť občanov**, kde organizácie občianskej spoločnosti predstavujú takmer polovicu príjemcov¹⁸⁴. V roku 2021 sa z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty poskytlo financovanie vo výške približne 91,8 milióna EUR¹⁸⁵. Táto suma sa v roku 2022 zvýšila na približne 200 miliónov EUR¹⁸⁶.

Na obdobie financovania 2021 – 2027 bol pre všetky fázy projektového cyklu navrhnutý *systém riadenia rizík*. Dodržiavanie hodnôt EÚ sa vzťahuje na všetky výzvy na predkladanie návrhov a uplatňuje sa počas celého projektového cyklu. Všetci žiadatelia a príjemcovia sa pravidelne kontrolujú z hľadiska dodržiavania hodnôt EÚ vo fáze podávania žiadostí, hodnotenia a vykonávania.

Financovanie EÚ určené na podporu organizácií občianskej spoločnosti počas ruskej útočnej vojny proti Ukrajine

Príjemcovia programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty majú dobré predpoklady na to, aby *reagovali na naliehavé potreby tých, ktorých zasiahla ruská útočná vojna proti Ukrajine*, najmä prostredníctvom zberu a monitorovania údajov, zvyšovania informovanosti, presadzovania a usmernení a pomoci obetiam. Keď sa začala ruská útočná vojna, niekoľko výziev na predkladanie návrhov v roku 2022 už bolo otvorených a žiadatelia dostali možnosť prispôsobiť svoje návrhy potrebám vyplývajúcim z vojny. Lehoty na predkladanie ponúk sa predĺžili aj v prípade niektorých výziev. Niektorí rámcoví partneri, ktorí získali financovanie, vyvinuli činnosti s cieľom reagovať na vznikajúce potreby, ako sú kampane v sociálnych médiách,

¹⁸³ Na základe výzvy na predkladanie návrhov v apríli 2021 bola 73 európskym organizáciám poskytnutá finančná podpora na pokrytie ich prevádzkových nákladov počas štyroch rokov (celkový rozpočet vo výške 25,3 milióna EUR). Títo rámcoví partneri môžu svojim členom prerozdeliť finančné prostriedky EÚ na vnútroštátnej a miestnej úrovni, pričom k dispozícii je 5,8 milióna EUR, pozri [call-fiche_cerv-2021-og-fpa_en.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_en_annexe_acte_autonome_part1_v8.pdf) ([europa.eu](https://ec.europa.eu)).

¹⁸⁴ V prvých dvoch rokoch trvania programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty získalo financovanie približne 600 projektov v celkovej výške približne 260 miliónov EUR.

¹⁸⁵ Medzi ne patrila podpora odbornej prípravy, seminárov a vzdelávacích podujatí, výskumu a štúdií, zvyšovanie informovanosti a kampane v médiách zamerané na verejnosť.

¹⁸⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_en_annexe_acte_autonome_part1_v8.pdf

poskytovanie psychologickej podpory alebo odborná príprava dobrovoľných mentorov¹⁸⁷. Od roku 2023 začnú rámcoví partneri prerozdeľovať finančné prostriedky svojim členským organizáciám na miestnej úrovni, pričom sa môžu zamerať na konkrétnejšie opatrenia v reakcii na túto mimoriadnu situáciu.

4.2.2. Podpora v rámci iných programov EÚ

Okrem programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty je EÚ významným zástancom občianskej spoločnosti prostredníctvom mnohých iných programov EÚ. **Program Spravodlivosť** zabezpečuje verejnosti účinný prístup k spravodlivosti prostredníctvom podpory odbornej justičnej prípravy a organizácií občianskej spoločnosti sa z neho udeľujú granty na realizáciu projektov v spolupráci so súdnymi orgánmi¹⁸⁸, ako sú cezhraničné projekty odbornej prípravy zameranej na práva EÚ pre odborníkov pracujúcich v oblasti justície. Programy financovania výskumu a inovácií, **Horizont 2020** a jeho nástupnícky program **Horizont Európa**, podporujú aj organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv v mnohých tematických oblastiach¹⁸⁹.

Z programu Erasmus+ sa financujú projekty, ktorými sa podporujú základné práva a hodnoty EÚ. Program Erasmus+ poskytuje štrukturálnu finančnú podporu (granty na prevádzku) európskym organizáciám občianskej spoločnosti pôsobiacim v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy alebo mládeže a od roku 2021 sa v rámci neho ponúkajú aj ročné granty na akcie¹⁹⁰.

¹⁸⁷ Napríklad Women against Violence Europe, Stichting European Roma Grassroots Organisations Network, International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association Europe, International Planned Parenthood Federation's European Network. Od februára do apríla 2022 viedla Poľská nadácia Roberta Schumana, ktorá je rámcovým partnerom, kampaň v sociálnych médiách o činnostiach EÚ v kontexte vojny. Zorganizovala aj sériu stretnutí o situácii a potrebách dobrovoľníkov v teréne vrátane psychologickej podpory a odbornej prípravy pre dobrovoľných mentorov.

¹⁸⁸ Výzva na predkladanie návrhov na granty na akcie s cieľom podporiť nadnárodné projekty odbornej justičnej prípravy v oblasti občianskeho práva, trestného práva alebo základných práv (JUST-2021-JTRA), <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/just2027>. Napríklad v rámci projektu „Priekopnícka odborná príprava v oblasti boja proti strategickým žalobám proti verejnej účasti v záujme slobody prejavu“ pod vedením organizácií občianskej spoločnosti sa školia právnici zastupujúci novinárov a obhajcov práv v 11 členských štátoch.

¹⁸⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en. Napríklad v rámci projektu MIICT je cieľom konzorcia organizácií občianskej spoločnosti riešenie problému integrácie migrantov prostredníctvom spoločného vytvárania lepších služieb IKT s migrantmi, utečencami, so službami verejného sektora, s mimovládnyimi organizáciami a inými záujmovými skupinami. Projekt Re-InVEST sa zameriava na obnovu inkluzívnej Európy solidarity a dôvery založenej na hodnotách prostredníctvom sociálnych investícií. V rámci výskumného projektu DigiGen sa skúma, ako sú deti ovplyvnené digitálnou transformáciou.

¹⁹⁰ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>. Napríklad programom Erasmus+ sa spolufinancuje Európske fórum mládeže, ktoré je platformou zastupujúcou viac ako 100 mládežníckych organizácií, pričom sa snaží „zlepšiť postavenie mladých ľudí, aby sa aktívne zapájali do spoločnosti s cieľom zlepšiť svoj vlastný život zastupovaním a presadzovaním svojich potrieb a záujmov, ako aj potrieb a záujmov ich organizácií“. Okrem toho môžu prostredníctvom každoročných výziev na predkladanie návrhov požiadať o financovanie aj zastrešujúce organizácie v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Jedným z takýchto príkladov je platforma pre celoživotné vzdelávanie, ktorá združuje 42 európskych OOS pôsobiacich v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a mládeže, ktoré zastupujú viac ako 50 000 vzdelávacích inštitúcií a združení pokrývajúcich všetky sektory formálneho a neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa.

Programom posilnenia postavenia občianskej spoločnosti sa napokon financuje odborná príprava pre občiansku spoločnosť s cieľom vytvoriť naratívy na boj proti násilnému extrémizmu¹⁹¹.

EÚ vo svojich *vonkajších činnostiach* zaviedla dlhodobé postupy financovania občianskej spoločnosti, spolupráce s ňou a identifikácie výziev, ktorým občianska spoločnosť čelí, prostredníctvom tematických a geografických programov. Geografické nástroje, ako je nástroj predvstupovej pomoci a Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI – Globálna Európa), poskytujú cielenú podporu OOS prostredníctvom regionálnych a vnútroštátnych opatrení („programy v rámci **nástroja na podporu občianskej spoločnosti v susedstve**“) na posilnenie kapacít organizácií občianskej spoločnosti, posilnenie dialógu medzi štátom a organizáciami občianskej spoločnosti a na podporu otvoreného občianskeho priestoru. Organizácie občianskej spoločnosti sú takisto hlavnými príjemcami podpory z **tematického programu pre organizácie občianskej spoločnosti a tematického programu pre ľudské práva a demokraciu** v rámci nástroja NDICI – Globálna Európa¹⁹².

5. Posilnenie postavenia organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv

Občianska spoločnosť je aktívnym a nezávislým partnerom v rámci systému základných práv EÚ. EÚ a členské štáty musia uznať úlohy organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv, umožniť im konať a zabezpečiť splnenie podmienok, aby sa mohli zmysluplne zapojiť do rozhodovania a vykonávania vnútroštátnych politík a politík EÚ, ktoré sú prospešné pre naše demokracie. Takéto posilnenie postavenia má zásadný význam pre živý občiansky priestor¹⁹³ a umožňuje organizáciám občianskej spoločnosti a obhajcom práv pomáhať pri formovaní vnútroštátnych politík a politík EÚ¹⁹⁴. Mnohé zainteresované strany však uvádzajú, že organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv majú v niektorých členských štátoch *ťažkosti s prístupom ku konzultáciám a k dialógom zainteresovaných strán*. Nie vždy sú k dispozícii informácie o otvorených konzultáciách alebo jasné usmernenia o prístupe k nim.

¹⁹¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/civil-society-empowerment-programme_en

¹⁹² Pozri príslušné viacročné plány vykonávania na stránkach https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/mip-2021-c2021-9158-civil-society-organisations-annex_en.pdf a https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/mip-2021-c2021-9620-human-rights-democracy-annex_en.pdf.

¹⁹³ Pozri stratégiu týkajúcu sa charty, s. 10, kde sa uvádza, že Komisia „podporí priaznivé prostredie pre organizácie občianskej spoločnosti, predovšetkým prostredníctvom novej oblasti hodnôt Únie v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty“ a že Komisia vyzýva členské štáty, aby „podporili priaznivé a bezpečné prostredie pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv vo svojej krajine, a to aj na miestnej úrovni“.

¹⁹⁴ FRA, *Protecting civic space in the EU* (Ochrana občianskeho priestoru v EÚ) (2021), s. 6, 14.

Spätná väzba z konzultácie

V rámci konzultácie uskutočnenej na prípravu tejto správy¹⁹⁵ uviedla viac ako polovica organizácií (53 %) prekážky v „účasti a spolupráci s orgánmi“. Najväčšími výzvami v tejto oblasti boli prekážky, ktorými sa obmedzuje prístup organizácií ku konzultáciám a účasť na rozhodovacom procese (45 %), ako aj prístup k informáciám a dokumentom (42 %). Okrem toho značný počet organizácií (30 %) uviedol, že sa vo všeobecnosti stretli s prekážkami v občianskom dialógu. Podľa zistení agentúry FRA nie sú v konzultáciách dostatočne zastúpené ani menšiny a zraniteľné skupiny¹⁹⁶.

5.1. Príklady toho, ako členské štáty posilňujú postavenie aktérov občianskej spoločnosti

Zapojenie organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv je nevyhnutné na prípravu, vykonávanie a monitorovanie právnych predpisov a politík. Niekoľko členských štátov vytvorilo *konzultačné mechanizmy* s cieľom zabezpečiť, aby sa organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv mohli zapojiť a aby mali možnosť posúdiť, ako môžu navrhované opatrenia ovplyvniť ich, ich členov alebo základné práva vo všeobecnosti.

Mnohé členské štáty zhromažďujú príspevky od organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv prostredníctvom *otvorených verejných konzultácií*. Napríklad v **Španielsku** sa pred vypracovaním právnych predpisov uskutočňuje otvorená verejná konzultácia a verejné vypočutie, počas ktorého sa organizácie občianskej spoločnosti môžu podeliť o svoje vedomosti a názory¹⁹⁷. Podobne mnohé členské štáty uľahčujú účasť zainteresovaných strán prostredníctvom online konzultačných platforiem, ktoré poskytujú informácie o prebiehajúcich konzultáciách¹⁹⁸. V **Rakúsku** bola príprava národného strategického plánu pre spoločnú poľnohospodársku politiku podporená procesom, pri ktorom každý mohol získať informácie a prispieť¹⁹⁹.

Všeobecné pravidlá vykonávania *posúdení vplyvu právnych predpisov* umožňujú vo viacerých členských štátoch posúdiť vplyv legislatívneho návrhu na občiansku spoločnosť²⁰⁰. V niektorých členských štátoch ide o povinnosť zákonodarcu. Napríklad v **Nemecku** sa musia posúdiť všetky regulačné vplyvy legislatívnych návrhov vypracovaných spolkovou vládou vrátane ich vplyvu na

¹⁹⁵ [Konzultácia agentúry FRA o charte z roku 2022](#): Otázka k): Prekážky týkajúce sa „účasti a spolupráce s orgánmi“.

¹⁹⁶ FRA, *Protecting civic space in the EU* (Ochrana občianskeho priestoru v EÚ) (2021), s. 9.

¹⁹⁷ FRA *targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 25.

¹⁹⁸ FRA *targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 25.

¹⁹⁹ <https://www.zukunftsraumland.at/seiten/185>

²⁰⁰ FRA *targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 24.

občiansky priestor²⁰¹. V **Lotyšsku** sa vplyvy návrhov na ľudské práva, demokratické hodnoty a rozvoj občianskej spoločnosti hodnotia ako horizontálne vplyvy²⁰².

Na podporu rozvoja občianskej spoločnosti sú nevyhnutné štruktúry trvalého dialógu²⁰³. Niekoľko členských štátov zapája organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv prostredníctvom *špecializovaných platforiem a sietí*, ktoré im poskytujú oficiálny mechanizmus na pomoc pri vykonávaní a monitorovaní právnych predpisov a politík. Napríklad v **Česku** diskutuje rada pre mimovládne organizácie o kľúčových otázkach týkajúcich sa práce organizácií občianskej spoločnosti a podieľala sa na vytváraní stratégie spolupráce medzi verejnou správou a mimovládnymi organizáciami. Pripravuje sa metodika na ďalšie uľahčenie ich účasti²⁰⁴. Vo **Fínsku** bola vytvorená poradná rada pre politiku občianskej spoločnosti s cieľom podporiť komunikáciu medzi vládou a občianskou spoločnosťou²⁰⁵. V **Írsku** sa miestne orgány môžu spojiť s komunitnými skupinami vrátane organizácií občianskej spoločnosti prostredníctvom siete v oblasti verejnej účasti. Hlavným cieľom siete je umožniť členom vyjadriť názory v rámci oficiálnych rozhodovacích štruktúr na miestnej úrovni²⁰⁶.

Niekoľko členských štátov zapája organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv prostredníctvom *platforiem a sietí* zameraných na ochranu základných práv konkrétnych skupín. Napríklad v **Grécku** sa organizácie občianskej spoločnosti zúčastňujú na zasadnutiach Národnej rady proti rasizmu a intolerancii a spolupracujú s Úradom národného spravodajcu pre otázky obchodovania s ľuďmi²⁰⁷. V **Španielsku** sa organizácie občianskej spoločnosti zúčastňujú na zasadnutiach Rady pre účasť žien, ktorá vykonáva prácu na podporu rovnosti a nediskriminácie. Organizácie občianskej spoločnosti sa zúčastňujú aj na zasadnutiach Národnej rady pre zdravotné postihnutie a zapájajú sa do zasadnutí Rady pre podporu rovnakého zaobchádzania

²⁰¹ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 14.

²⁰² *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 15.

²⁰³ FRA, [Protecting civic space in the EU](#) (Ochrana občianskeho priestoru v EÚ) (2021), s. 23.

²⁰⁴ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 24. Podľa Správy o právnom štáte 2022 zainteresované strany uviedli, že zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do verejného rozhodovania v **Česku** ešte nie je systematické. Stratégia spolupráce medzi verejnou správou a mimovládnymi organizáciami od júla 2021 obsahuje opatrenia na podporu partnerstva a spolupráce medzi verejnou správou a neziskovým sektorom. V januári 2022 sa uskutočnila verejná konzultácia o návrhu metodiky, aby sa občianska spoločnosť mohla zúčastňovať na činnosti poradných a pracovných orgánov a pomáhať pri vypracúvaní legislatívnych a nelegislatívnych materiálov ústredných správnych orgánov. Po schválení vládou radou pre mimovládne organizácie sa metodika overí do konca roka 2024 (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Česku, s. 19 – 20).

²⁰⁵ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 24.

²⁰⁶ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 24.

²⁰⁷ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielenej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 5.

a nediskriminácie osôb na základe rasového alebo etnického pôvodu²⁰⁸. V **Portugalsku** poskytuje Hospodárska a sociálna rada fórum pre dialóg o sociálno-ekonomických otázkach medzi sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti²⁰⁹.

Národné inštitúcie pre ľudské práva a subjekty pre rovnaké zaobchádzanie udržiavajú pravidelný kontakt s organizáciami občianskej spoločnosti a pôsobia ako spojovací článok medzi nimi a rôznymi úrovňami verejnej správy. Zapájajú organizácie občianskej spoločnosti do konzultácií, poradných výborov, spoločných projektov a diskusných podujatí. Väčšina subjektov pre rovnaké zaobchádzanie začlenila organizácie občianskej spoločnosti do svojich riadiacich orgánov²¹⁰. Zatiaľ čo niekoľko NHRI a subjektov pre rovnaké zaobchádzanie hovorí o dobrej spolupráci s orgánmi, výzvy pretrvávajú v súvislosti s včasnými a transparentnými konzultáciami, poskytovaním informácií a ich systematickým zapojením nezávisle od vlastnej iniciatívy²¹¹. Štyri členské štáty ešte nevytvorili akreditovanú NHRI v súlade s parížskymi zásadami OSN²¹².

5.2. Opatrenia EÚ na posilnenie postavenia aktérov občianskej spoločnosti

V zakladajúcich zmluvách EÚ sa uznáva význam účasti občianskej spoločnosti a dialógu s ňou. V článku 11 ZEÚ sa od inštitúcií EÚ vyžaduje, aby občanom a reprezentatívnym združeniam dali možnosť verejne vyjadrovať a vymieňať si názory na všetky oblasti činnosti EÚ. V článku sa ďalej inštitúciám ukladá povinnosť udržiavať otvorený, transparentný a pravidelný dialóg s reprezentatívnymi združeniami a občianskou spoločnosťou a viesť rozsiahle konzultácie o nových iniciatívach. V článku 15 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa inštitúciám, orgánom, úradom a agentúram EÚ ukladá povinnosť v čo najväčšej možnej miere dodržiavať zásadu otvorenosti s cieľom podporovať dobrú správu vecí verejných a zabezpečiť účasť občianskej spoločnosti.

V charte sa uznáva právo na slobodu prejavu a právo na informácie (článok 11) a na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania (článok 12). Súdny dvor Európskej únie v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva potvrdil, že právo slobodne sa združovať predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej a pluralitnej spoločnosti, keďže

²⁰⁸ [FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 3].

²⁰⁹ V Správe o právnom štáte 2022 sa potvrdzuje, že napriek určitým výzvam sa organizácie občianskej spoločnosti v **Portugalsku** naďalej zapájajú do vládnych iniciatív, najmä do občianskej účasti a rodovej rovnosti, Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Portugalsku, s. 1, 17 – 18, 23 – 24.

²¹⁰ FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 4.

²¹¹ FRA targeted consultation ENNHRI and EQUINET summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA so sieťami ENNHRI a Equinet), s. 6, 13.

²¹² Podľa Správy o právnom štáte 2022 v **Taliansku** ešte stále prebieha vytváranie NHRI z dôvodu oneskorení v legislatívnom procese. V správe sa Taliansku odporúča, aby zintenzívnilo úsilie o zriadenie NHRI s prihliadnutím na parížske zásady OSN a aby podporovalo demokratickú účasť organizácií občianskej spoločnosti prostredníctvom stáleho poradného výboru (Správa o právnom štáte 2022, kapitola o Taliansku, s. 1, 23). Podobné odporúčania boli predložené **Česku, Malte a Rumunsku**.

umožňuje občanom konať kolektívne v oblastiach spoločného záujmu a prispieť tak k riadnemu fungovaniu verejného života²¹³.

Toto uznanie kľúčovej úlohy občianskeho priestoru sa odráža vo fungovaní EÚ a v jej politikách.

Zapojenie do tvorby politiky

Od roku 2015 sa v programe lepšej právnej regulácie vyžaduje, aby sa pri príprave legislatívnych iniciatív zohľadňovali vplyvy na základné práva spolu s hospodárskymi, so sociálnymi a s environmentálnymi vplyvmi vo všeobecnosti²¹⁴. To si vyžaduje, aby inštitúcie EÚ posúdili, ako sa v konkrétnych spisoch najlepšie podporujú a chránia základné práva, a takisto sa tým umožňuje OOS a obhajcom práv zistiť, ako sa pri tvorbe právnych predpisov EÚ zohľadňujú potenciálne vplyvy základných práv na občiansku spoločnosť. Konzultačné mechanizmy a mechanizmy dialógu takisto umožňujú OOS a obhajcom práv prezentovať svoje názory na právne predpisy a politiku EÚ počas celého politického cyklu od počiatočnej prípravy iniciatívy až po rokovania medzi spoluzákondarcami, Európskym parlamentom a Radou.

Formálna konzultácia a mechanizmy podávania sťažností

Súborom nástrojov pre lepšiu právnu reguláciu²¹⁵ sa potvrdzuje význam zapojenia zainteresovaných strán vrátane občianskej spoločnosti do tvorby politiky EÚ. Konzultácie so zainteresovanými stranami sú významnou súčasťou tvorby politiky založenej na dôkazoch a neoceniteľným spôsobom prispievajú k legitímnosti procesu tvorby politiky.

Portál Vyjadrite svoj názor²¹⁶ je vstupným bodom pre všetky príspevky k legislatívnym návrhom, hodnoteniam, ku kontrolám vhodnosti a k oznámeniam. Umožňuje všetkým zainteresovaným stranám prispieť k iniciatívam, a to pred prijatím a po prijatí. To možno dosiahnuť poskytnutím všeobecnej spätnej väzby alebo výmenou názorov a vedomostí v rámci otvorenej verejnej konzultácie. Zhromažďovanie spätnej väzby poskytuje zainteresovaným stranám príležitosť podeliť sa o svoje názory na konkrétny dokument (zvyčajne „výzva na predkladanie podkladov“).

Verejná konzultácia pozostáva z otázok pre verejnosť a v prípade potreby aj zo špecializovaných otázok pre odborníkov z organizácií občianskej spoločnosti, podniky, verejné orgány, akademickú obec atď. Respondenti môžu doplniť svoj príspevok písomnými príspevkami, ako sú

²¹³ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-78/18, Komisia/Maďarsko, už citovaný, bod 112, odkazujúci na rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva zo 17. februára 2004, Gorzelik a i./Poľsko, sťažnosť č. 44158/98, § 88, 90 a 92, a z 8. októbra 2009, Tebieti Mühafize Cemiyeti a Israfilov/Azerbajdžan, sťažnosť č. 37083/03, § 52 – 53.

²¹⁴ Nástroj č. 11 v rámci [súboru nástrojov pre lepšiu právnu reguláciu](#) (2021).

²¹⁵ https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_sk

²¹⁶ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_sk

napríklad pozičné dokumenty. Príspevky možno zasielať v ktoromkoľvek z 24 úradných jazykov EÚ²¹⁷.

Zástupcovia organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv môžu Komisii podať aj formálne sťažnosti, ak majú podozrenie, že orgány členských štátov porušili právo EÚ. Po posúdení sťažnosti Komisia rozhodne, či začne konanie o nesplnení povinnosti²¹⁸.

Európsky ombudsman je okrem toho poverený vyšetrovať sťažnosti jednotlivcov a organizácií týkajúce sa nesprávneho úradného postupu zo strany inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ, a to aj v prípadoch porušenia základných práv²¹⁹.

Aktéri občianskej spoločnosti sú hlavnými partnermi pri *príprave iniciatív EÚ*. Nedávnym príkladom je úloha organizácií občianskej spoločnosti pri formovaní prístupu EÚ k dôveryhodnej umelej inteligencii sústredenej na človeka²²⁰. Do verejnej konzultácie o **Bielej knihe o umelej inteligencii** prispelo viac ako 160 organizácií občianskej spoločnosti²²¹. Poskytli cenný príspevok k **návrhu nariadenia o umelej inteligencii**²²², ktorého cieľom je vytvoriť jednotný trh pre dôveryhodnú umelú inteligenciu, ktorá je bezpečná, pričom sa v rámci nej dodržiavajú základné práva.

Medzi ďalšie nedávne príklady patrí návrh smernice o **náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti**²²³, balík na **boj proti strategickým žalobám proti verejnej účasti**²²⁴, návrh na zriadenie európskeho **priestoru pre zdravotné údaje**²²⁵, odporúčanie Komisie

²¹⁷ Súbor nástrojov pre lepšiu právnu reguláciu, s. 113 – 132, 446.

²¹⁸ https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_sk

²¹⁹ <https://www.ombudsman.europa.eu/sk/home>.

²²⁰ Organizácie občianskej spoločnosti boli členmi odbornej skupiny na vysokej úrovni pre umelú inteligenciu, ktorá vypracovala *Etické usmernenia pre dôveryhodnú umelú inteligenciu* a nástroj sebahodnotenia pre vývojárov a subjekty nasadzujúce systémy umelej inteligencie.

²²¹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_sk.pdf.

²²² COM(2021) 206 final. Počas legislatívneho procesu organizácie občianskej spoločnosti takisto udržiavajú aktívny dialóg s Komisiou a so spoluzákonodarcom EÚ. Považujú sa za kľúčových partnerov budúcej odbornej skupiny viacerých zainteresovaných strán, ktorá bude podporovať vykonávanie právnych predpisov po ich prijatí.

²²³ Prostredníctvom otvorenej verejnej konzultácie sa získali odpovede od 1 620 mimovládnych organizácií, piatich spotrebiteľských organizácií a štyroch environmentálnych organizácií, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12548-Sustainable-corporate-governance/public-consultation_sk. Zorganizovalo sa stretnutie za okrúhlym stolom s organizáciami občianskej spoločnosti a uskutočnilo sa niekoľko zasadnutí Komisie, obhajcov práv a environmentálnych organizácií.

²²⁴ Výsledky sú k dispozícii na webovej stránke: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13192-EU-action-against-abusive-litigation-SLAPP-targeting-journalists-and-rights-defenders/public-consultation_sk.

²²⁵ COM(2022) 197 final. Prostredníctvom otvorenej verejnej konzultácie sa získalo 382 platných odpovedí vrátane 84 od mimovládnych organizácií a štyroch od spotrebiteľských organizácií. Zhromaždili sa názory na širokú škálu otázok vrátane prístupu k údajom týkajúcim sa zdravia, interoperability údajov týkajúcich sa zdravia, digitálnej infraštruktúry, požiadaviek na poskytovateľov riešení elektronického zdravotníctva, sekundárneho využitia údajov a požiadaviek na kvalitu údajov, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_21_2083.

o ochrane, bezpečnosti a posilnení postavenia **novinárov a iných pracovníkov médií**²²⁶ a legislatívna iniciatíva na posilnenie **úlohy a právomocí subjektov pre rovnaké zaobchádzanie**²²⁷. Neoddeliteľnou súčasťou prípravy a vykonávania **obchodných dohôd** EÚ²²⁸ sú aj konzultácie s občianskou spoločnosťou. Komisia vytvorila odbornú skupinu pre **názory migrantov v oblasti migrácie, azylu a integrácie** zloženú zo zástupcov občianskej spoločnosti s príslušnými odbornými znalosťami s cieľom poskytovať poradenstvo v oblasti migračných politík.

V **stratégii EÚ pre rovnosť LGBTIQ osôb**²²⁹ sa stanovujú prebiehajúce konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti o jej vykonávaní. Táto stratégia zahŕňa organizácie občianskej spoločnosti aj do mnohých svojich činností vrátane dialógu s členskými štátmi. V **strategickom rámci EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov**²³⁰ sa kladie veľký dôraz na účasť rómskej občianskej spoločnosti vo všetkých fázach procesu tvorby politiky.

Využívanie finančných prostriedkov EÚ

Podľa **nariadenia o spoločných ustanoveniach (NSU)**²³¹ môžu byť organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv poverení úlohami. Podľa týchto právnych predpisov musia členské štáty zaviesť účinné mechanizmy na zabezpečenie toho, aby sa programy financované z prostriedkov EÚ²³² koncipovali a vykonávali v súlade s príslušnými ustanoveniami charty. Ide o súčasť horizontálnej základnej podmienky účinného uplatňovania a vykonávania charty (ďalej

²²⁶ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2021/1534 zo 16. septembra 2021 k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a iných pracovníkov médií v Európskej únii, vypracované po konzultácii s organizáciami a so združeniami zastupujúcimi novinárov alebo poskytujúcimi podporu novinárom.

²²⁷ Zorganizovali sa mnohé konzultačné činnosti s organizáciami občianskej spoločnosti vrátane troch seminárov, záverečnej konferencie a dialógu o politike v oblasti mládeže. Na verejnú konzultáciu o iniciatíve odpovedalo spolu 38 organizácií občianskej spoločnosti (zastupujúcich 21 % respondentov). Okrem ich účasti na týchto konzultačných činnostiach sa so všetkými subjektmi pre rovnaké zaobchádzanie a so sieťou Equinet uskutočnili rozhovory, pričom odpovedali na ciele prieskumy.

²²⁸ Komisia uverejňuje svoje odporúčania týkajúce sa smerníc na rokovania, aby občianska spoločnosť mohla predkladať pripomienky. Vykonáva sa vysoko participatívne posúdenie vplyvu na udržateľnosť s cieľom poskytnúť hlbšiu analýzu potenciálneho hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho vplyvu každého prebiehajúceho obchodného rokovania. Po rokovaní Komisia uverejňuje konečné znenie dohody a správy a programy výborov a dialógov ako súčasť obchodných dohôd. Po nadobudnutí platnosti dohody Komisia uverejní *ex post* hodnotenie vplyvu dohody, ktoré vo veľkej miere vychádza z príspevkov zainteresovaných strán vrátane občianskej spoločnosti.

²²⁹ COM(2020) 698 final.

²³⁰ COM(2020) 620 final.

²³¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159 – 706). Na podporu členských štátov Komisia vypracúva digitálnu výcvikovú príručku s cieľom pomôcť zabezpečiť dodržiavanie charty pri implementácii príslušných fondov.

²³² Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Kohézny fond, Fond na spravodlivú transformáciu, Európsky sociálny fond plus (ESF+), Európsky námorný a rybársky fond, Fond pre azyl a migráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj na riadenie hraníc a víza.

len „horizontálna základná podmienka“)²³³. Ustanovuje sa tým aj „partnerstvo“ s viacerými regionálnymi, miestnymi orgánmi a orgánmi občianskej spoločnosti, ako sú orgány pôsobiace v oblasti základných práv. Členský štát zapája tieto orgány do prípravy, vykonávania a hodnotenia programov, a to aj prostredníctvom účasti vo výbore zodpovednom za monitorovanie vykonávania programov financovania v prípade, že sa zabezpečuje vyvážené zastúpenie dotknutých partnerov.

Členské štáty prijímajú čoraz viac opatrení na zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do vykonávania horizontálnej základnej podmienky²³⁴. V prípade potreby musia vyčleniť primerané zdroje z fondov na budovanie administratívnych kapacít sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti²³⁵.

Napríklad v Dánsku boli organizácie občianskej spoločnosti a NHRI zahrnuté do dvojstranných a verejných konzultácií organizovaných riadiacimi orgánmi programov, na ktoré sa vzťahuje NSU. Zúčastňujú sa aj na monitorovaní vykonávania všetkých programov²³⁶. V **Rumunsku** riadiace orgány každého programu zriadili monitorovacie výbory, ktoré zahŕňajú organizácie občianskej spoločnosti pre všetky programy²³⁷. V **Česku** sú organizácie občianskej spoločnosti zaradené medzi orgány, ktoré pripravujú, implementujú a monitorujú fondy, na ktoré sa vzťahuje NSU. To im

²³³ Článok 15 nariadenia o spoločných ustanoveniach a príloha III k nemu. V článku 8 NSU sa vyžaduje, aby členské štáty zapájali organizácie občianskej spoločnosti do prípravy partnerských dohôd a do celého procesu prípravy, vykonávania a hodnotenia programov, a to aj v rámci monitorovacích výborov. V článku 9 ods. 1 NSU sa od členských štátov a Komisie vyžaduje, aby zabezpečovali pri implementácii fondov, na ktoré sa vzťahuje NSU, dodržiavanie základných práv a súlad s chartou. Pozri https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/funding-management-mode/common-provisions-regulation_sk.

²³⁴ Napríklad tých, ktoré sú zodpovedné za podporu sociálneho začlenenia, základných práv, práv osôb so zdravotným postihnutím, rodovej rovnosti a nediskriminácie, ako aj partnerov v oblasti životného prostredia. Pozri aj kapitolu 2.

²³⁵ Článok 8 NSU.

²³⁶ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 26.

²³⁷ *FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 26. Podobne na **Slovensku** sa organizácie občianskej spoločnosti zúčastňujú na monitorovaní programov, na ktoré sa vzťahuje NSU, ako členovia monitorovacích výborov a pracovných skupín. Ministerstvo práce zriaďuje monitorovací systém v súvislosti s horizontálnou základnou podmienkou účinného uplatňovania a vykonávania charty [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 26]. V **Španielsku** sú organizácie občianskej spoločnosti zastúpené v monitorovacích výboroch každého operačného programu spolufinancovaného z fondov EFRR, ESF+, Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV). Ich zapojenie sa okrem iného zameriava na schvaľovanie podmienok účasti, správ o vykonávaní a verejných zhrnutí [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 26]. Vo **Fínsku** monitorovací výbor vymenovaný na dohľad nad programom regionálnej a štrukturálnej politiky EÚ na roky 2021 – 2027 pod vedením ministerstva hospodárstva a zamestnanosti zahŕňa dvoch zástupcov organizácií zodpovedných za podporu sociálneho začlenenia, základných práv, práv osôb so zdravotným postihnutím, rodovej rovnosti a nediskriminácie [*FRA targeted consultation Member States summary report* (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 26].

umožňuje ovplyvňovať obsah programov a výzvy na financovanie a zúčastňovať sa na hodnotení a monitorovaní, a to aj pokiaľ ide o súlad operácií s chartou²³⁸.

Vylepšené štrukturálne dialógy

Okrem konzultácií Komisia vytvorila niekoľko prispôbených *mechanizmov dialógu*, ktoré zainteresovaným stranám vrátane organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv umožnia pravidelne prispievať k tvorbe politiky a vykonávaniu v konkrétnych oblastiach. Štrukturálny dialóg s občianskou spoločnosťou sa uskutočňuje napríklad prostredníctvom fór a platforiem, ktoré pokrývajú široké oblasti politiky, ako je **Stále fórum občianskej spoločnosti pre boj proti rasizmu, platforma pre oblasť zdravotného postihnutia**²³⁹, **Európske fórum pre migráciu**²⁴⁰ a **platforma EÚ pre politiku v oblasti zdravia**. Siet' EÚ pre práva detí bola zriadená na podporu vykonávania, monitorovania a hodnotenia stratégie EÚ v oblasti práv dieťaťa. **Platforma na ochranu práv obetí** bola spustená v roku 2020 s cieľom uľahčiť dialóg a výmenu najlepších postupov a informácií medzi jej členmi, z ktorých dve tretiny pochádzajú z občianskej spoločnosti²⁴¹.

EÚ nadviazala aj dialógy o špecifickejších otázkach, napríklad pokiaľ ide o **Fórum občianskej spoločnosti pre rovnosť LGBTIQ osôb, európsku platformu pre začleňovanie Rómov a monitorovanie rómskej občianskej spoločnosti 2025**²⁴², **Fórum občianskej spoločnosti pre oblasť drog**²⁴³ a **platformu občianskej spoločnosti EÚ proti obchodovaniu s ľuďmi**. Na **Fóre občianskej spoločnosti o boji proti antisemitizmu** sa stretávajú zástupcovia z Komisie a židovských komunit, občianskej spoločnosti a iné zainteresované strany, aby vytvorili väzby a maximalizovali účinok spoločnej akcie. Organizácie občianskej spoločnosti ako signatári **Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií** a ako členovia **stálej pracovnej skupiny** kódexu poskytujú odborné poradenstvo o lepšom pochopení vznikajúcich dezinformačných naratívov alebo o rozvíjaní kľúčových výsledkov, ako sú ukazovatele na meranie vplyvu kódexu proti šíreniu dezinformácií v EÚ²⁴⁴.

Občianska spoločnosť je takisto kľúčovým partnerom EÚ pri presadzovaní silnejšej kultúry *právneho štátu*. Pri príprave výročných správ o právnom štáte Komisia organizuje zasadnutia so zainteresovanými stranami, ako sú európske siete, vnútroštátne a európske organizácie

²³⁸ FRA targeted consultation Member States summary report (Súhrnná správa o cielej konzultácii agentúry FRA s členskými štátmi), s. 26.

²³⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10124&furtherNews=yes>.

²⁴⁰ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/european-migration-forum-emf_en

²⁴¹ Platforma sa skladá z 34 členov vrátane 23 členov z občianskej spoločnosti, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/protecting-victims-rights/victims-rights-platform_en.

²⁴² <https://romacivilmonitoring.eu/>

²⁴³ Fórum občianskej spoločnosti pre oblasť drog v EÚ je odbornou skupinou Komisie na podporu tvorby a vykonávania protidrogovej politiky. Vzniklo v roku 2007 a v súčasnosti sa skladá zo 43 členov zastupujúcich celý rad oblastí protidrogovej politiky vrátane znižovania poškodení, liečby, prevencie, sociálnej reintegrácie atď.

²⁴⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>

občianskej spoločnosti a profesijné organizácie²⁴⁵. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv takisto písomne prispievajú k správam. Je to nevyhnutné na informované posúdenie oblastí, na ktoré sa správy vzťahujú, konkrétne ide o justičné systémy, protikorupčné systémy, pluralitu médií a slobodu médií a iné inštitucionálne systémy brzd a protiváh.

O *obchodných otázkach EÚ* sa uskutočňuje aj pravidelný dialóg s občianskou spoločnosťou²⁴⁶ a domáce poradné skupiny²⁴⁷ a skupiny pre občiansky dialóg pomáhajú Komisii udržiavať pravidelný dialóg o všetkých otázkach **spoločnej poľnohospodárskej politiky**²⁴⁸. Komisia takisto udržiava štruktúrovaný občiansky dialóg s organizáciami občianskej spoločnosti pôsobiacimi v oblasti *zdravotného postihnutia, sociálneho vylúčenia a chudoby*²⁴⁹ a v *kultúrnych a kreatívnych odvetviach*²⁵⁰.

Významnou príležitosťou na výmenu názorov s občianskou spoločnosťou a obhajcami ľudských práv v rámci *vonkajšej činnosti* EÚ je **každoročné Fórum EÚ – MVO o ľudských právach**, ktoré spoločne organizuje Európska služba pre vonkajšiu činnosť, Komisia a zastrešujúce zoskupenie v rámci občianskej spoločnosti, ktorým je sieť pre ľudské práva a demokraciu. Toto podujatie združuje stovky organizácií občianskej spoločnosti, obhajcov ľudských práv a zástupcov OSN a inštitúcií EÚ, aby diskutovali o najnaliehavejších otázkach v oblasti ľudských práv²⁵¹.

Hlavnou platformou EÚ pre štrukturálny dialóg medzi EÚ a sieťami organizácií občianskej spoločnosti o otázkach rozvoja vrátane otázok priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť v partnerských krajinách EÚ je **politické fórum o rozvoji**.

²⁴⁵ Občianska spoločnosť aktívne poskytuje spätnú väzbu a odporúčania týkajúce sa správy o právnom štáte ako mechanizmu: [joint-statement-on-rule-of-law-reports-22-09-21-epd.pdf](https://ec.europa.eu/info/policies/external-relations/dialogue-and-partnership/joint-statement-on-rule-of-law-reports-22-09-21-epd.pdf). Komisia uvažuje o spôsoboch, ako reagovať na túto spätnú väzbu a zlepšiť zapojenie, napríklad v roku 2022 zahrnula odporúčania pre jednotlivé krajiny, pričom išlo o žiadosť organizácií občianskej spoločnosti.

²⁴⁶ V súčasnosti je v databáze dialógu s občianskou spoločnosťou zaregistrovaných približne 360 organizácií vrátane tradičných mimovládnych organizácií, organizácií zamestnávateľov, organizácií odborových zväzov, environmentálnych a spotrebiteľských združení, podnikateľských združení, skupín založených na viere, ako aj zástupcov Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru. Kontaktná skupina zložená z 13 členov podporuje dialóg s občianskou spoločnosťou.

²⁴⁷ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/transparency-eu-trade-negotiations/domestic-advisory-groups_en

²⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/committees-and-advisory-councils/civil-dialogue-groups_sk. Najmä v rámci úsilia EÚ o ochranu zemepisných označení sa prostredníctvom častého kontaktu s organizáciami občianskej spoločnosti podporujú členské štáty a Komisia poskytovaním spätnej väzby o fungovaní mechanizmu a určením oblastí, v ktorých sú potrebné ďalšie opatrenia.

²⁴⁹ Hlavným podujatím občianskeho dialógu je každoročná konferencia o inkluzívnom raste, pričom ide o jednoduché podujatie, na ktorom sa stretáva približne 450 zainteresovaných strán, aby diskutovali o téme, ktorá je obzvlášť dôležitá pre rozvoj sociálnej agendy EÚ. Súčasťou občianskeho dialógu je aj európske zasadnutie ľudí žijúcich v chudobe.

²⁵⁰ <https://voicesofculture.eu/>.

²⁵¹ V roku 2021 sa na 23. ročníku fóra diskutovalo o obnove po pandémie založenej na ľudských právach a tvorcom politiky sa poskytli osobitné odporúčania (https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ngo-human-rights-forum_en), pričom v nedávnej minulosti sa fóra zaoberali témami, ako sú obhajcovia environmentálnych ľudských práv a zužujúci sa občiansky priestor.

Na úrovni partnerských krajín EÚ je podpora občianskej spoločnosti zakotvená v 110 **plánoch spolupráce s organizáciami občianskej spoločnosti pre jednotlivé krajiny**; v stratégiách EÚ a členských štátov zameraných na spoluprácu s občianskou spoločnosťou, ktoré odrážajú hlavné priority EÚ vrátane väčšieho zamerania na podporu priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť. Nová generácia plánov sa okrem toho zameriava na začlenenie občianskej spoločnosti vrátane žien, mládeže a miestnych organizácií do politického dialógu na úrovni jednotlivých krajín.

6. Záver

Občianska spoločnosť je nevyhnutnou súčasťou našich demokracií a je nápomocná pri zavádzaní základných hodnôt, na ktorých je EÚ založená, do praxe. Organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv sú neoceniteľnými partnermi pri skutočnom presadzovaní základných práv v živote ľudí. Neustále preukazovali veľkú silu a obrovskú odolnosť za veľmi náročných okolností, najmä počas nedávnych kríz.

Členské štáty a EÚ preto potrebujú trvalé a spoločné úsilie s cieľom zabezpečiť, aby organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv mohli pôsobiť v priaznivom prostredí ako kľúčoví partneri na ochranu našich demokracií, a to aj pred zahraničnými autokratmi, ktorí sa zameriavajú na naše vlastné krajiny²⁵².

Z tejto správy vyplýva, že členské štáty a EÚ v rôznej miere prijímajú opatrenia na ochranu, podporu a posilnenie postavenia aktérov občianskej spoločnosti. Vyplýva z nej aj škála príležitostí, ktoré majú organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv ako hodnotní partneri rozhodujúcich činiteľov na to, aby vyjadrili svoje názory na právne predpisy a tvorbu politiky. Zároveň pretrvávajú mnohé výzvy.

Ako zdôraznili organizácie občianskej spoločnosti²⁵³, Európsky parlament²⁵⁴ a ako sa zdôraznilo v rámci Konferencie o budúcnosti Európy²⁵⁵, existuje potreba zintenzívniť úsilie o umožnenie a posilnenie občianskeho priestoru prostredníctvom konkrétnych a cielených opatrení prispôbených osobitným charakteristikám organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv.

²⁵² Komisia v roku 2023 predloží balík na obranu demokracie s cieľom prehĺbiť opatrenia v rámci akčného plánu pre európsku demokraciu; COM(2022) 548 final, s. 11.

²⁵³ Pozri Európske občianske fórum a Civic Space Watch, [Towards vibrant European civic and democratic space](#) (Smerom k živému európskemu občianskemu a demokratickému priestoru), (2022) Civil Society Europe, [European Commission work programme 2023: the need to include the development of a European Civil Society Strategy](#) (Pracovný program Európskej komisie na rok 2023: potreba zahrnúť rozvoj stratégie občianskej spoločnosti) (2022), Recharging Advocacy for Rights in Europe, [Advocacy brief on an European strategy for civil society: recognition, inclusion, protection](#) (Informačný dokument týkajúci sa európskej stratégie občianskej spoločnosti: uznanie, začleňovanie, ochrana) (2022).

²⁵⁴ Pozri poznámku pod čiarou č. 83 k dvom správam Európskeho parlamentu.

²⁵⁵ Pozri poznámku pod čiarou č. 36 k návrhom konferencie.

Výzvy, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia práv, a potrebné reakcie sa môžu líšiť v závislosti od vnútroštátnej situácie a témy. Spoločný cieľ EÚ by však mal zostať rovnaký: chrániť, podporovať organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov práv a posilňovať ich postavenie.

Komisia víta silné zapojenie a príspevky aktérov občianskej spoločnosti, Európskeho parlamentu, Rady a členských štátov, ako aj Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru a Agentúry pre základné práva v súvislosti s prípravou tejto správy. Ide o dobrý základ pre ďalšiu spoluprácu na tejto téme.

Komisia nabáda ostatné inštitúcie EÚ, členské štáty a zainteresované strany, aby využili túto správu na diskusiu o svojich zisteniach a na rozvoj dialógu o občianskom priestore v EÚ. Komisia predovšetkým nabáda Európsky parlament a Radu, aby viedli osobitnú diskusiu o zisteniach vyplývajúcich z tejto správy. Na podporu tejto diskusie Komisia začne cielený dialóg so zainteresovanými stranami prostredníctvom série tematických seminárov o ochrane občianskeho priestoru so zameraním na to, *ako môže EÚ ďalej rozvíjať svoju úlohu pri ochrane, podpore organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práva a posilnení ich postavenia* v záujme riešenia výziev a príležitostí uvedených v tejto správe. Na týchto seminároch by sa mohli preskúmať témy, ako je ochrana digitálneho občianskeho priestoru, spôsob, ako lepšie zamerať financovanie EÚ a vnútroštátne financovanie na podporu organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov práv, ako aj spôsoby posilnenia občianskeho priestoru s cieľom upevnenia našej demokratickej odolnosti. Výsledok tejto diskusie bude predstavený a prerokovaný na európskom zasadnutí za okrúhlym stolom na vysokej úrovni v roku 2023.